

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Vanja Petrič

**Struktura in vloga Sveta romske skupnosti RS pri oblikovanju politik za romsko
skupnost**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Vanja Petrič

Mentor:izr. prof. dr. Miro Haček

Somentorica: doc. dr. Irena Bačlija

**Struktura in vloga Sveta romske skupnosti RS pri oblikovanju politik za romsko
skupnost**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2013

Popisan list papirja....

Hvala vsem, ki ste prispevali k barvito popisanim listom mojih študijskih let in življenja nasploh. Hvala najdražjim za spodbudo, da listi v nadaljevanju niso ostali prazni ...

Hvala somentorci in mentorju za vse koristne nasvete, napotke in kreativne usmeritve

...

Struktura in vloga Sveta romske skupnosti RS pri oblikovanju politik za romsko skupnost

Romska skupnost se sooča s prenekatero problematiko, rešitve katerih so večinoma usmerjene le k začasnim ukrepom, ne pa k izvoru nastajanja težav. Svet romske skupnosti Republike Slovenije je krovna romska organizacija, pravno formalni akter pri sodelovanju z državnimi organi in sooblikovanju politik za romsko skupnost. Gre za model oblikovanja javnih politik. Zakon o romski skupnosti v RS in Poslovnik sveta določata vlogo in strukturo tega instituta, ki se neposredno navezujeta na enakopravno reprezentativnost interesov vseh Romov v RS. Svet je s svojimi petimi leti delovanja, dokaj mlad organ, svoje naloge in dolžnosti izpolnjuje z manj pozitivnimi praksami, kot je to pričakovano, veliko energije pa troši za lastne notranje konflikte, kar razkriva tudi to diplomsko delo.

Ključne besede: romska skupnost, Svet romske skupnosti RS, romska problematika, oblikovanje politik, politična participacija.

The structure and the role of the Roma Community Council of the Republic of Slovenia in decision making processes for Roma community

The Roma community is confronting with many problems. Solutions for them are mainly temporarily regulated and are not focused to the source of problems. The Roma Community Council of the Republic of Slovenia is supreme organization of the Roma in Slovenia, the main legal actor in cooperation with national authorities and in policy making processes for the Roma community. The Roma Community Council of the RS is policy formation model. The Act on Roma community and Rules of Procedure of the Council are defining the role and structure of this institution, with foundation of the equal representation of the interests of the Roma in the RS. Council is relatively young institution, its function and duties meet with less positive practices as expected, a lot of energy is consumed for their own internal conflicts.

Key words: Roma community, Roma community council of RS, Roma problems, policy making process, political participation.

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	7
2	METODOLOŠKI DEL	10
2.1	Struktura diplomskega dela in raziskovalni cilj	10
2.2	Hipoteza	11
2.3	Uporabljene raziskovalne metode in tehnike	11
3	TEORETIČNI DEL	12
3.1	Romi v Republiki Sloveniji	12
3.2	Romska problematika v RS	13
3.3	Manjšine in pozitivna diskriminacija	17
3.4	Pravni položaj Romov v Republiki Sloveniji	19
3.5	Varstvo romske skupnosti v evropskem prostoru	22
3.6	Participacija romske skupnosti pri odločanju v Sloveniji	25
3.7	Predstavitev Sveta romske skupnosti Republike Slovenije	29
	3.7.1 Sestava Sveta romske skupnosti RS	30
	3.7.2 Naloge Sveta romske skupnosti RS	33
4	RAZISKOVALNI DEL	35
5	SKLEP	49
6	LITERATURA	50
	PRILOGE	55
	PRILOGA A: Intervju ga. Vera Klopčič	55

PRILOGA B: Intervju g. Stane Baluh.....	61
PRILOGA C: Intervju ga. Janja Rošer.....	67

KAZALO TABEL

Tabela 4.1: Točke dnevnih redov sej Sveta romske skupnosti Republike Slovenije.....	45
---	----

1 UVOD

Republika Slovenija je ena izmed držav, v kateri živi tudi romska skupnost, kateri je priznan poseben položaj etnične skupnosti. Priznane so ji tudi posebne pravice, vendar ne v obsegu, kot jih imata dve slovenski narodni manjšini, italijanska in madžarska. Pri tem ne moremo mimo dejstva, da številčnost romske skupnosti prekaša obe narodni manjšini skupaj¹.

Bogata zgodovina in kulturna dediščina Romov, ki izvira iz Indije, v največji meri odlikujeta edinstvenost in etničnost te številčne skupnosti pri nas, kakor tudi drugod, kjer so skozi stoletja preseljevanj našli svoj prostor pod soncem. Raznolikost je vezana predvsem na njihov jezik, kulturo ter nasploh tradicijo, ki jo obujajo na različne načine. Hkrati pa jih ravno ta njihova posebnost prevečkrat postavlja v stereotipizirani okvir, skozi katerega jih opredeljuje širša skupnost in ustvarja okoliščine, ki jih zaznavamo kot značilne problematike, s katerimi se Romi srečujejo in jim na nek način otežujejo boljši vsakdan.

Raznolikost pa v družbo vedno prinaša svež veter, možnost sprejemanja in širjenja demokratičnih vrednot. Demokratične vrednote pa so seveda pogoj za rast vsakega posameznika kot družbe v celoti. Večetničnost in večkulturnost sta lahko tako nenehen vir povezovanja, sprejemanja in nadgradnje. Žal pa se tudi tem dvema pojmom, prevečkrat pripisuje negativne prizvoke, kjer v družbi, ki težko pristaja na kompromise in je preveč enostransko naravnana, prihaja do razdvajanja in nepovezanosti različnih kultur. Razloga sta predvsem diskriminacija in odklanjanje drugačnega.

Glede na to, da Ustava RS v svojem prvem členu Slovenijo imenuje za demokratično republiko, posledično pričakujemo tudi zagotavljanje demokratičnih vrednot,

¹ Slovenija se pri obravnavanju Romov kot manjšinskega prebivalstva nekoliko razlikuje od ostalih držav, v katerih prebivajo Romi. In sicer, imajo Romi v nekaterih državah urejen status manjšine, medtem ko pri nas takšnega statusa nimajo priznanega, imajo pa svoje pravice zapisane v Zakonu o romski skupnosti.

vključujoč enakost vseh in pravičnost do vseh državljanov ter zagotavljanje osnovnih življenjskih pogojev, kakor tudi možnost vključevanja pri oblikovanju pogojev za kakovostne in človeku dostojanstvene življenjske razmere. In ravno demokratične države ustvarjajo okolja, ki zagotavljajo sobivanje različnih kultur in tradicij. Poraja se vprašanje dobrih praks in realizacija demokratičnih postavk. V kolikšni meri je slovenski družbeni in politični prostor dorasel prvi določbi svoje ustanovne knjige? In navsezadnje, koliko za sožitje in svoj dobrobit prispevajo pripadniki drugih skupnosti?

Romska skupnost se sooča s prenekatero problematiko, ki so posledica tako romske tradicije kot tudi sodobnega življenja, ki povzroča Romom negotovost s stalnimi spremembami in sovražnim nastopom posameznikov proti njim. Hkrati smo premnogokrat priča napačnega pristopa k reševanju romske problematike, saj le-te niso usmerjene k izvoru oziroma koreninam nastajanja težav, temveč le k začasnim ukrepom in umirjanju.

Proces integracije Romov v slovenskem prostoru, se je od nekdaj srečeval z ovirami, kar se še posebej kaže na Dolenjskem in Prekmurju, kjer so se oblikovala največja romska naselja. Pristop k reševanju romske problematike zavzema več ukrepov, s katerimi se želi izboljšati predvsem njihov socialni, ekonomski, pravni, politični, izobraževalni, kulturni in prostorski položaj (Zupančič 2007, 216).

Poleg pravne osnove, Zakona o romski skupnosti RS, ima Slovenija za definiranje statusa Romov, njihovih pravic in postavljanja mehanizmov za reševanje romske problematike, na razpolago tudi druge ukrepe, ki vključujejo ustanavljanje posameznih institutov, ki krovno skrbijo za izvajanje zakonskih določil. Zakonska raven služi za pozitiven zgled in je primerljiva z evropskimi državami, ki na tem področju uveljavljajo dobro prakso. Pri tem se kažejo tudi pomanjkljivosti. Eno izmed bolj perečih dejstev je, da se Romi znotraj tako majhne družbe, kot je slovenska, delijo na avtohtone in neavtohtone prebivalce.

Za namen aktivnega vključevanja Romov v širšo skupnost deluje več institucij, le-te so ustanovljene tako na državni ravni, kakor tudi s strani romske skupnosti. Zakon o romski skupnosti RS je pravna podlaga za ustanovitev Sveta romske skupnosti Republike Slovenije in predstavlja krovni organ romske skupnosti na državni ravni.

Pri tem je nadomestil vlogo Zveze Romov Slovenije, ki je pred ustanovitvijo sveta veljala za najvišji organ, vendar z manj pooblastili. Zveza Romov Slovenije še naprej opravlja svojo funkcijo, združuje več področnih romskih društev, v katerih potekajo aktivnosti za pobude, uveljavljanje in zaščito romskih pravic. V veliki meri predvsem skrbijo za ohranjanje romske tradicije in kulture. Občine, v katerih so Romi avtohtoni prebivalci, imajo še dodaten mehanizem za zagotavljanje romskih pravic, to je institut romskega svetnika, ki se združujejo v krovno organizacijo Forum romskih svetnikov. Vse bolj se angažirajo in organizirajo tudi mladi Romi, ki v različnih društvih skrbijo predvsem za intelektualni razvoj Romov in ohranitev njihove kulture. Vprašanje, ki se pojavlja je učinkovitost vseh teh mehanizmov pri zastavljenih ciljih, ali se njihova prizadevanja tudi dejansko uresničujejo, ali se njihovi predlogi realizirajo ter implementirajo in tako dobijo končni epilog?

Glavno vodilo pri tem diplomskem delu bo, kakšne funkcije in vloge ima pri tem Svet romske skupnosti Republike Slovenije, njegova povezanost ter prepletenost s sorodnimi institucijami in organizacijami ter pričakovani dosežki vlaganj v reševanje romske problematike ter vpliv reprezentativnosti romske skupnosti pri tem.

Ne glede na to, da se v ožjem slovenskem prostoru, kot tudi širšem evropskem prostoru različne institucije na podlagi pravnih podlag, prizadevajo k spremembi odnosa do Romov in njihove vključitve v vse pore družabnega življenja, se Romi pri nas in po Evropi še vedno srečujejo z revščino in socialno izključenostjo. Le z dobro strateško osnovanimi in smiselnimi projekti, ki jih vodijo dobro stoječe institucije, za katerimi stoji zakonodaja ter z vero v sočlovekov dobrobit, se lahko zagotavljajo romske pravice, ki so tudi človekove pravice, se pravi univerzalne za vse.

2 METODOLOŠKI DEL

2.1 *Struktura diplomskega dela in raziskovalni cilj*

Diplomsko delo je razdeljeno na tri dele, teoretični in empirični del ter sklep.

Prvi, teoretični del, bo vseboval teoretična izhodišča, pomembna za preverjanje spodaj zastavljene hipoteze. Teorija se bo nanašala na opredelitev romske skupnosti in romske problematike v RS, pravnega položaja Romov v RS, oblikovanja javnih politik za romsko skupnost in vpliva romskih organizacij pri tem, varstvo romske skupnosti pri nas in v evropskem prostoru, predstavitev Sveta romske skupnosti Republike Slovenije in opredelitev njegove vloge in strukture.

V empiričnem delu, se bo raziskoval vpliv Sveta romske skupnosti RS na oblikovanje javnih politik, ki zadevajo romsko skupnost v Sloveniji. Podatki, pridobljeni z metodami družboslovnega raziskovanja, bodo omogočili vpogled v odločevalsko vlogo Sveta romske skupnosti RS, na njegovo vlogo pri opozarjanju in reševanju romske problematike ter hkrati omogočili predstavitev medsebojnega sodelovanja in primerjavo posameznih pristojnih organov, ki se ukvarjajo z izboljšanjem položaja Romov pri nas. Za vpogled v stanje delovanja Sveta romske skupnosti RS bo služila tudi analiza pravnih aktov, na podlagi katerih deluje Svet. Vodilo raziskovalnega dela je tudi pomen sestave Sveta romske skupnosti RS pri izvrševanju nalog, določenih z Zakonom o romski skupnosti in Poslovníkom Sveta romske skupnosti RS ter ključno, pomen sestave na enakopravnost zastopanja celotne romske skupnosti.

Podatki bodo prav tako služili kot izhodišče za definiranje dejanskega stanja romske problematike in delovanja Sveta romske skupnosti RS od njegove ustanovitve do danes ter za primerjavo in opis pomena Sveta napram podobnim organom v državah, ki se srečujejo s podobno romsko problematiko kot v Republiki Sloveniji.

V zadnjem delu, se bo potrdilo ali zavrglo raziskovalno hipotezo ter predstavilo ugotovljene prisotne ovire, probleme, obstoječe prakse ter podalo morebitne vsebinske rešitve.

2.2 Hipoteza

Svet romske skupnosti RS je krovna romska organizacija, katere naloga je zastopanje vseh Romov in katere struktura in funkcija je namenjena izboljšanju romskih problematik ter prizadevanje za zagotovitev boljših pogojev na vseh perečih področjih, ki jih ta etnična skupnost občuti.

Zatorej se bo v diplomskem delu preverjalo sledeča hipoteza:

H1: Svet romske skupnosti RS s svojo sestavo ustrezno reprezentira interese romske skupnosti v Republiki Sloveniji.

2.3 Uporabljene raziskovalne metode in tehnike

Pri izdelavi diplomske naloge in preverjanju hipotez bodo uporabljene naslednje metode družboslovnega raziskovanja:

- pregled in analiza relevantnih primarnih virov (zakonodaja, mednarodne listine);
- pregled in analiza sekundarnih virov (relevantna literatura in spletni viri);
- metoda družboslovnega intervjuja (pridobitev podatkov za preverjanje zastavljenih hipotez, s strani predstavnikov Sveta romske skupnosti RS in drugimi odločevalci povezanimi z romsko problematiko ter poznavalci tega področja);
- primerjalna metoda raziskovanja (primerjava reševanja romske problematike v slovenskem in evropskem prostoru);
- analiza dnevnih redov sej Sveta romske skupnosti RS.

3 TEORETIČNI DEL

3.1 *Romi v Republiki Sloveniji*

Korenine romske populacije segajo v njihovo pradomovino Indijo, na območje južnega Hindukuša, od koder so se začeli izseljevati v devetem stoletju, zaradi številnih osvajalnih vojn (Brizani 2000, 6).

Najstarejši omenjen vir, ki priča o naselitvi Romov na slovenskem ozemlju sega v leto 1387, gre za podatek v zagrebški škofijski kroniki. Pogostejši zapisi o njihovi naseljenosti na našem območju pa se pojavijo od 17. stoletja dalje. V Sloveniji ločimo tri pomembne romske skupine, ki se delijo tudi glede na narečja, to so dolenski in prekmurski Romi ter gorenjski Sinti² (Štrukelj 1991, 36–40). Prvotno so se vse tri smeri ločile, glede na smer priseljevanja. Današnji dolenski Romi so prišli iz smeri Hrvaške, prekmurski Romi iz smeri Madžarske in gorenjski Romi iz nemških dežel. Prva reševanja romske problematike in poskus romske asimilacije z večinskim prebivalstvom so se začela že v 19. stoletju, z uporabo raznih okrožnic, ukrepov in odredb tedanje avstroogrške oblasti pod cesarico Marijo Terezijo, kar pa je povzročilo preganjanje Romov iz kraja v kraj (Brizani 2000, 12).

Iz romskega zgodovinskega porekla se ohranja današnje dejstvo, da Romi živijo v dvojni socialno–kulturni stvarnosti, s katero ohranjajo svoj tradicionalni način življenja, hkrati pa se prilagajajo razmeram v območjih, v katerih se naseljujejo (Brizani 2000, 6). Ravno zgodovinske razlike znotraj romske skupnosti so tudi vzrok za različno dosežene stopnje socializacije in integracije v širše okolje. Tako se razširjenost romske problematike med pripadniki te skupnosti na severovzhodu države močno razlikuje od stanja na jugu države, kjer je stanje bolj pereče (Bačlija 2005, 151). Pri tem ni zanemarljivo, da so Romi mnogokrat zanikali svoje pravo poreklo ravno v upanju po bolj znosnem življenju, kar je tudi razlog za nezaupanje in zaprtost skupnosti pri deljenju svojih običajev in načina življenja širši družbi. Romolog dr. Vanek Šiftar je že v svojih prvih delih ugotavljal, da so Romi običajno prikrivali

² Sinti je posebno poimenovanje za nemške Rome, katerih izvor se nahaja v jeziku hindi ali reki Ind.

vse, kar bi izdajalo njihove posebnosti in značilnosti, vse z namenom za boljšo integracijo (Šiftar v Tancer 2011, 37).

Pri zadnjem popisu prebivalstva v Republiki Sloveniji, leta 2002, se je za Rome opredelilo 3.246 oseb, po neuradnih ocenah pa jih prebiva v Sloveniji od 10.000 do 12.000 (Baluh 2009, 17).

3.2 Romska problematika v RS

Romska problematika se izraža na več področjih, v celoti pa se najbolj konkretno izraža na njihovem nizkem socialnem položaju. Glavne razloge lahko iščemo v etnično prirojenem statusu ter revščini, s katero se v večji meri spopadajo etnične manjšine nižjega socialnega položaja.

Težave, ki se nanašajo na področne problematike so tesno povezane z romsko družbeno močjo, ki je izrazito nizka oziroma z njo Romi v večini ne razpolagajo, posledično se ne vključujejo v ekonomske in politične institucije, zaradi česar dejansko ostajajo brez skoraj kakršnekoli pogajalske moči na tržišču dela in na parketu pluralističnega političnega tekmovanja (Klinar 1991, 24).

Institut za narodnostna vprašanja je na podlagi analize romskih razmer že pred dvajsetimi leti zastavil glavne točke, na katerih bi morala sloneti usmerjenost reševanja romske problematike. Le-te se nanašajo na razvoj romskih etničnih skupnosti, priznanje Romom statusa etnične manjšine (skupnosti) in ustreznih posebnih pravic, uveljavljanje procesov adaptacijske akulturacije, preseganje statusa depriviligirane manjšine, prekinitev kongruence med položajem etnične depriviligirane manjšine in marginalne socialne manjšine ter prekinitev kongruence posebnih socialnih statusov in uveljavljanje pozicijske statusne inkongruence (Klinar 1991, 30–33).

Romsko problematiko lahko razdelimo na pet področnih sklopov (Bačlija 2005, 152–153): vzgojno–izobraževalno, zaposlitveno, infrastrukturno in bivanjsko problematiko,

problematiko socialnega varstva ter problematiko participacije pri oblikovanju javnih politik.

Posamezne romske problematike se med seboj močno prepletajo. Izobraževanje in vzgoja Romov imata močan neposreden vpliv na njihovo zaposlovanje, vključevanje v družbo in nasploh pri urejanju ter grajenju njihovega socialnega življenja. Gre za neke vrste večstransko povezanost in prepletenost začaranega kroga področnih problematik. Vsaka izmed naštetih problematik je urejena v področnih zakonih, ki se dotikajo posamezne vsebine.

Ugotovljeno je bilo, da je vzgojna in učna uspešnost romskih otrok v prvi vrsti pogojena z njihovim domačim okoljem, ki predstavlja velik socialni deficit ter v največji meri vpliva na delovne pogoje za domače učenje. Intelektualni razvoj romskih otrok je pogojen s kulturnim standardom doma, ki je v večini primerov izjemno nizek in tako zaznamovan s pomanjkanjem kulturnih dobrin. Naslednji pogoj, ki prispeva k šolski (ne)uspešnosti je tudi izobrazbena struktura staršev, kjer pa večina romskih staršev nima povsem dokončane osnovne šole, kar posledično vpliva na njihovo poklicno strukturo (Tancer 2003, 68–71). Med vsemi prebivalci Slovenije, ki so se opredelili za Rome, je kar 65 odstotkov takšnih, ki nimajo dokončane osnovne šole (Klopčič 2007, 132).

Vsi ti dejavniki proces izobraževanja romskih otrok že na začetku označujejo za neobetajočega, ne glede na to, da se je skozi čas za izobraževanje romskih otrok in odraslih na državni ravni uveljavil izpopolnjen pristop, prilagojen za doseganje boljše izobrazbene strukture romskega prebivalstva.

Problematika zaposlovanja Romov je tesno povezano s predhodno opisano problematiko s področja izobraževanja. Glavna vzroka za nizko stopnjo zaposlenosti pripadnikov romske skupnosti sta nizka izobrazbena struktura in visoka stopnja fluktuacije (Horvat 2003, 62). Temu nikakor ne pripomorejo današnje močno

zaostrene gospodarske razmere, ki možnost zaposlovanja Romov še bolj potiskajo v kot. Skrb vzbujajoč je podatek o 98 odstotni stopnji brezposelnosti med Romi (Institut za narodnostna vprašanja 2009), ki med drugimi razlogi ostaja tako visoka tudi, zaradi slabe samoiniciativnosti Romov pri zaposlitvi in pri angažiranosti za postavitev višjih življenjskih standardov. Pomembnost reševanja problematike zaposlovanja Romov se kaže predvsem v posledicah, ki jih ima ta vrzel pri socialnem vključevanju v družbo in pri osebnosti rasti (Rudaš 2003, 109).

Največja težava je v aktivni motiviranosti za načrtovanje prihodnosti že danes, glede na to, da je romska miselnost, skladno z njihovimi običaji in tradicijo, osredotočena bolj ozko, na sedanost. Pregled za ta dejstva najdemo v preteklosti, ko je industrializacija, ki je s seboj prinesla sistematične in organizirane oblike zaposlovanja, imela močan vpliv na tradicionalna romska opravila oziroma obrti. Takšen način zaposlovanja je povsem drugačen, kar so Romi kdaj poznali.

Težave s prostorskimi vprašanji romskega življenja so se začela pojavljati z začetki romske prostorske stabilizacije, sočasno s prenehanjem nomadskega načina življenja (Štrukelj v Zupančič 2003, 113). Pojem romsko naselje³ oziroma prostorski problemi, s katerimi se srečuje romska skupnost, so bistveno širši od samih bivalnih razmer ter zajemajo celotno območje, na katerem Romi opravljajo različne funkcije. Romska naselja, v katerih živi večina pripadnikov romske skupnosti, so se izoblikovala z modernizacijo povezanih razlogov. Vsem romskim naseljem je skupno, da se srečujejo s problemi legalizacije tovrstnih naselbin oziroma posameznih bivalnih enot znotraj le-teh. Razlog se nahaja tudi v tem, da se Romi funkcionalno ne vključujejo v statistično opredeljena okoliška naselja (Zupančič 2007, 220).

Urbanistični ureditveni načrti romskih naselij in parcelizacija le-teh sta največja problema, ki se navezujeta na bivalne razmere Romov v Sloveniji (Horvat 1999, 21). Večina romskega prebivalstva živi v naseljih, ki so bolj ali manj izolirana od drugih prebivalcev ali pa vsaj na robu naseljenih območij. Le nekatera so urbanistično

³ Sam izraz romsko naselje je nastal v določeni zagati, kako poimenovati skupino bivalnih enot, zasedenih z romskim prebivalstvom, saj te enote niso dejanska statistična naselja z ustrežno numeracijo (Zupančič 2007, 220).

urejena in komunalno opremljena, kar vpliva tudi na njihov socialni položaj in odrinjenost na obrobje (Winkler 1999, 27).

V Sloveniji je bila, za namen urejanja romske prostorske problematike, kjer se najbolj pereče težave nanašajo na pravno neurejenost romskih naselij ter zgodovino neukrepanja, ustanovljena strokovna skupina za reševanje. Po zadnjih podatkih je v Sloveniji 107 romskih naselij, ki so v dobri tretjini nelegalna, Romi pa se v njih soočajo s kršitvijo pravice do ustreznega bivanja (Petrovčič 2011, 34).

Glede na bivalne razmere ločimo tri skupine Romov. V prvo skupino spadajo tisti Romi, ki živijo v urbanem središču, stanovanjskih blokih ali najemnih stanovanjih ter dosegajo visoko stopnjo kulture bivanja. Romi z nižjo stopnjo kulture bivanja se uvrščajo v drugo skupino in živijo v strnjenih romskih naseljih. Tretja skupina z nižjo stopnjo kulturo bivanja pa zajema Rome, ki živijo v izoliranih naseljih, ki so locirana na periferijah vaških skupnosti (Horvat 2003, 63).

Romi so že tradicionalno pripadniki sloja, ki se sooča s stiskami socialnega dna. Temu v prvi vrsti pogojuje njihov nomadski način življenja, kakor tudi njihov tradicionalen način življenja nasploh, ki ni kompatibilen s solidnim ekonomskim standardom sedanjosti. V veliki meri se skuša dano problematiko reševati z denarno socialno pomočjo in drugimi socialnimi programi.

Usklajenost socialnega varstva bi morala biti prioriteta celotnega romskega položaja, z jasno postavljenimi cilji za jamčenje enake ravni socialne varnosti, pospeševanje zaposlovanja, poklicnega usposabljanja in romskih pravic, možnosti uveljavljanja enakih možnosti in boja proti izključevanju pri zaposlovanju (Rudaš 2003, 108).

Pripravljenost sodelovanja pripadnikov romske skupnosti pri pripravi strategij, programov in pobud kot osnovi za izboljšanje njihovih življenjskih razmer, je ključna pri reševanju vrzeli, ki vlada na področju problematike participiranja pri oblikovanju javnih politik. Aktivno in zadostno vključevanje Romov v konkretne procese in njihova želja po uveljavljanju sprememb, ki vodijo k postopnemu reševanju vseh najbolj perečih problematik, s katerimi se soočajo, je nujno potreben predpogoj za pričakovane pozitivne spremembe in napredka. Večji samoiniciativnosti Romov pri vključevanju k sooblikovanju lastnih politik, bi zagotovo pripomogla tudi večja

homogenost med njimi samimi. Neenotnost med romskim prebivalstvom, predvsem glede na posamezne regije, je velika težava tudi v slovenskem prostoru.

Kljub prizadevanjem s strani države in lokalne politike, tako z urejanjem pravnega položaja kot z namembo denarnih sredstev za urejanje teh perečih problematik, težave ostajajo konstantne ter v nekakšnem primežu krožnega toka.

Dejstva iz prakse in izkušenj ljudi, ki s svojo poklicno usposobljenostjo skušajo svoje znanje in ugotovitve prenesti v izboljšanje trenutnega položaja, žal niso spodbudne. Ugotavljajo, da so vsa sredstva namenjena zgolj povečanju nadzora nad Romi, izgublja pa se prvotni pomen človeške pomoči (Urh 2010, 72).

Le s skladnim in utečenim sodelovanjem med pristojnimi državnimi organi, nevladnimi organizacijami in Romi samimi, ki najbolj poznajo svoje potrebe in pomanjkljivosti za zadovoljitev le-teh, se lahko pričakuje oblikovanje ustreznih politik.

3.3 Manjšine in pozitivna diskriminacija

Pozitivna diskriminacija⁴ je pravni izraz, namesto katerega lahko uporabimo tudi prednostno obravnavanje, označuje pa nadgrajevanje tradicionalnega pristopa k uresničevanju enakopravnosti (Flander 2004, 11), za »tiste pripadnike in pripadnice družbenih skupin, ki so (bile) na določenih področjih družbenega življenja (v preteklosti) iz različnih razlogov diskriminirane, ovirane ali deprivilegirane pri uresničevanju pravno priznanih (temeljnih) pravic (t.i. diskriminirane, obrobne, izključne, podzastopane, ranljive itd. družbene skupine« (Flander 2004, 12).

Pozitivno diskriminacijo se sicer povezuje s politiko enakih možnosti, ki se v širšem smislu zavzema tudi za ukrepe, ki se uporabljajo kot prednostno obravnavanje.

Konkretno lahko ukrepe prednostnega obravnavanja prepoznamo v preprečevanju manj ugodnega položaja in spodbujanju ustvarjanja enakih možnosti tistih, katerim so

⁴ Izraz pozitivna diskriminacija nekateri zavračajo kot neustreznega, kar je tudi razlog, da se npr. v pravnem redu Evropske Unije in držav članic, uveljavljajo izrazi pozitivni ukrepi ali posebno pozitivni ukrepi namesto pozitivna diskriminacija (Flander 2004, 100).

ukrepi namenjeni. To so običajno ekonomsko, politično in socialno šibkejši člani družbe (Flander 2004, 99–105).

Pozitivno diskriminacijo se uporablja v ožjem in širšem pomenu. V širšem pomenu gre za »uveljavljanje posebnega pravnega položaja in/ali posebnih pravic, ki je namenjeno preprečevanju manj ugodnega položaja in spodbujanju oziroma ustvarjanju enakih možnosti določenih kategorij oseb (šibkejših, socialno ogroženih članov družbe, pripadnikov etničnih manjšin, žensk, starejših, mladine, brezposelnih itd.)« (Flander 2004, 101).

V ožjem pomenu se pozitivno diskriminacijo opredeli kot

pravni instrument, s katerim se z namenom spodbujanja oziroma ustvarjanja enakih možnosti, z namenom uveljavljanja bolj enakovredne zastopanosti... ter z namenom odpravljanja oziroma preprečevanja posredne diskriminacije in posledic pretekle diskriminacije uveljavlja neenako (prednostno) pravno obravnavanje določenih kategorij oseb pri uresničevanju pravic, ki so praviloma vsem pravnim naslovljencem zagotovljene v enakem obsegu in pod enakimi pogoji (Flander 2004, 102).

Slovenija ima pravno podlago za uveljavljanje pozitivne diskriminacije zapisano v Ustavi in posameznih protidiskriminacijskih zakonih, sicer pa pravne temelje najdemo v nekaterih mednarodnih pravnih aktih, ustanovnih pogodbah in zakonodaji Evropske Unije (Flander 2004, 99–100).

Iz resolucije Odbora ministrov Sveta Evropa, ki izraža mnenja in priporočila na podlagi slovenskega poročila iz leta 2004⁵, je moč razbrati, da je Slovenija v preteklih letih sprejela vrsto programov in ukrepov za izboljšanje družbenega in ekonomskega položaja Romov, pri tem še posebno izstopa prizadevanja na področju socialne izključenosti Romov in na področju udeležbe pri odločanju, še posebno na lokalni ravni (Hajoš 2009, 23), ne glede na to, da je Slovenija ena izmed redkih držav v

⁵ Gre za drugo poročilo Slovenije Svetu Evrope, v skladu z določili Okvirne konvencije o varstvu narodnih manjšin.

evropskem prostoru, kjer imajo pripadniki romske skupnosti poleg splošne volilne pravice, v dvajsetih občinah⁶, kjer Romi živijo avtohtono, posebno volilno pravico, ki jim omogoča, da sami izvolijo romskega svetnika s posebnih list romskih volilnih upravičencev (Baluh 2007, 9). Pri tem se kot negativno ocenjuje prizadetost Romov, ki so iz teh procesov izključeni. Kot nezadovoljivo so ocenjuje tudi zagotavljanje izvajanja določil iz zakonodaje o varstvu manjšin, prizadevanje za kulturne projekte in ostale dejavnosti. Ostajajo resne težave na najbolj perečih področjih romske problematike, predvsem prostorskem ter pri zaposlovanju in izobraževanju. Pojavlja se sovražni odnos do Romov, ki ga javno izražajo tudi nekateri politiki in ostali javni funkcionarji. Priporočila se nanašajo na boljše sodelovanje oblasti s predstavniki etničnih skupnosti in civilne družbe, k izboljševanju ukrepov in boju proti diskriminaciji ter okrepitvi pri sodelovanju na lokalni in državni ravni (Hajoš 2009, 23).

3.4 Pravni položaj Romov v Republiki Sloveniji

Posebnosti romske skupnosti se odražajo tudi v urejanju njenega pravnega statusa, kar ni izjema niti v slovenskem niti v mednarodnem prostoru. Nekateri države v katerih prebiva romska skupnost so pri tem bolj napredne, kar se odraža v pravnih listinah, s katerimi skušajo Romom omogočiti pogoje za zagotavljanje človekovih pravic ter ukrepi za povečanje možnosti sodelovanja na političnem, socialnem in kulturnem področju. Na drugi strani, se marsikatera država s prizadevanji za vzpostavitev pravnih osnov za zagotavljanje pravic Romov ne ukvarja in tej tematiki ne posveča posebne pozornosti.

Pri zagotavljanju varstva romskih pravic sta vodilo dve smeri, pri čemer se prva nanaša na dosledno spoštovanje prepovedi diskriminacije, ki zavzema rasno, narodnostno in etnično diskriminacijo ter celovito spoštovanje človekovih pravic vsakega posameznika, ne glede na raso, spol, vero, jezik, narodno ali etnično

⁶ Zakon o lokalni samoupravi v 101. členu kot takšna območja določa naslednje občine: Beltinci, Cankova, Črenšovci, Črnomelj, Dobrovnik, Grosuplje, Kočevje, Krško, Kuzma, Lendava, Metlika, Murska Sobota, Novo mesto, Puconci, Rogašovci, Semič, Šentjernej, Tišina, Trebnje in Turnišče.

poreklo, na kar se nanašajo vsi dokumenti s področja mednarodno pravnega varstva človekovih pravic (Klopčič 1991, 64).

Posebno zaščito pripadnikov romske skupnosti v RS, kar vključuje poseben položaj romske skupnosti in uspešno vključevanje v slovensko družbo ter njihove posebne pravice⁷, ureja 14 področnih zakonov⁸ ter kot krovni zakon, marca 2007 dodan Zakon o romski skupnosti v RS. Le-ta zagotavlja posebne pravice Romov, ki se nanašajo na različna posamezna področja, kjer se romska problematika kaže kot najbolj izrazita (Bačič 2009, 7), z njegovo veljavo pa je bil izpolnjen tudi 65. člen Ustave RS, ki pravi: »Položaj in posebne pravice romske skupnosti, ki živi v Sloveniji, ureja zakon«.

Omenjeni člen predstavlja pravno osnovo ZRomS-1⁹.

Hkrati se z Zakonom vzpostavi pozitivna diskriminacija romske skupnosti, ki tej posebni etnični skupnosti zagotavlja tudi posebne pravice.

⁷ 3. člen ZRomS-1 določa, da se posebne pravice romske skupnosti nanašajo na področje izobraževanja, kulture, zaposlovanja, urejanja prostora in varstva okolja, zdravstvenega in socialnega varstva, obveščanja in soodločanja v javnih zadevah, ki se nanašajo na pripadnike romske skupnosti.

⁸ Področni zakoni, ki urejajo posebne romske pravice so: Zakon o lokalni samoupravi (ZLS) Ur. l. RS 72/93; Zakon o nagradah Republike Slovenije na področju šolstva (ZNPS) Ur. l. RS 56/94; Zakon o ratifikaciji Okvirne konvencije za varstvo narodnih manjšin (MKUNM) Ur. l. RS 20/98; Zakon o ratifikaciji Evropske listine o regionalnih ali manjšinskih jezikih (MELRJ) Ur. l. RS 17/00; Zakon o knjižničarstvu (ZKnj) Ur. l. RS 87/01; Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo (ZUJIK) Ur. l. RS 96/02; Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (ZSSR) Ur. l. RS 93/05; Zakon o Radioteleviziji Slovenija (ZRTVS) Ur. l. RS 96/05; Zakon o vrtcih (ZVrt) Ur. l. RS 100/05; Zakon o lokalnih volitvah (ZLV) Ur. l. RS 22/06; Zakon o osnovni šoli (ZOsn) Ur. l. RS 81/06; Zakon o medijih (ZMed) Ur. l. RS 110/06; Zakon o evidenci volilne pravice (ZEVP) Ur. l. RS 1/07; Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI) Ur. l. RS 16/07.

⁹ Pred omembo uzakonitve posebnih pravi Romov v Ustavi RS, je to področje omenjeno že v ustavnem amandmaju LXVIII iz leta 1989, ki prav tako govori o zakonski ureditvi pravnega položaja Romov (Janko Spreizer 2004, 197).

Pri urejanju le-teh pa zakonodajalec ni omejen z načelom enakosti (Bačlija 2005, 155–156). Gre za posebno varstvo, ki se lahko realizira v uvedbi obveznega predstavništva ali posvetovalnega telesa (Bačlija 2009, 108).

Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (ZRomS-1), kot je to zapisano v 1. členu le-tega, »ureja položaj in opredeljuje področja posebnih pravic romske skupnosti v Republiki Sloveniji, pristojnost državnih organov in organov samoupravnih lokalnih skupnosti za njihovo izvajanje ter sodelovanje predstavnikov oziroma predstavnic romske skupnosti pri uresničevanju njihovih pravic in obveznosti, določenih z zakonom«.

Namen ZRomS-1 je postavitve celovitih okvirjev, znotraj katerih je jasno opredeljeno delovanje romskih svetnikov na lokalni ravni ter urejenost organiziranosti romske skupnosti na državni in lokalni ravni (Baluh 2009, 17). V ta namen zakon določa, da se sredstva za te namene zagotovijo v proračunu Republike Slovenije, v finančnih načrtih neposrednih uporabnikov proračuna Republike Slovenije in iz sredstev zagotovljenih občinam, v katerih romsko skupnost predstavlja tudi romski svetnik (ZRomS-1, 13. čl.).

Pravna podloga ustanovitve Sveta romske skupnosti izhaja iz ZRomS-1 (9. čl.), poleg tega organa pa je z zakonom določena tudi ustanovitev posebnega delovnega telesa za spremljanje položaja romske skupnosti v občinah, kje volijo romskega predstavnika v mestni oziroma občinski svet (ZRomS-1, 7. čl.)

Slovenija je podpisnica naslednjih mednarodnih dokumentov, ki se v sklopu varstva narodnih manjšin, navezujejo tudi na romsko skupnost ter z ratifikacijo postanejo del notranjega pravnega reda (Bačlija 2005, 157–158):

- Okvirne konvencije za varstvo narodnih manjšin Sveta Evrope,
- Evropske listine o regionalnih in manjšinskih jezikih,
- Mednarodne konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije, priporočil in resolucij Sveta Evrope o položaju Romov v Evropi.

Slovenija je na več različnih segmentih uvedla oblike pozitivne diskriminacije, s čimer prednjači pred marsikatero članico Evropske Unije. Tako avstrijska romska skupnost nima svojega zakona za zaščito svojih pravic, prav tako so italijanski Romi brez posebnega pravnega statusa (Bačlija 2005, 173–174).

Posebne pravice romske skupnosti so integrirane tudi v različne programe, strategije in resolucije, kot je na primer Program ukrepov za pomoč Romov iz leta 1995 ali novejši Nacionalni program ukrepov za Rome Vlade RS za obdobje 2010 do 2015 (Urad za narodnosti, 2012).

3.5 Varstvo romske skupnosti v evropskem prostoru

Točno število pripadnikov romske skupnosti v Evropi je, zaradi njihovega nomadskega življenja in njihovi (ne)opredeljenosti za pripadnike romske narodnosti, težko ugotoviti. Živijo v vseh evropskih državah, njihovo število ocenjujejo med 10 in 15 milijonov, od teh jih večina živi v vzhodni Evropi (8 milijonov), največ v Romuniji (1,8 – 2,5 milijona). Nekateri med njimi so jim kot Slovenija priznale lastno individualnost oziroma status etnične manjšine, to so Finska, Avstrija, Madžarska in Makedonija.

Življenjske razmere romske skupnosti po evropskih državah se razlikujejo le glede na specifične posamezne države. Romi, ki živijo zunaj slovenskih meja, se srečujejo s podobnimi, v nekaterih primerih celo identičnimi, problemi razvoja in zaostajanja za sodobnimi civilizacijskimi tokovi (Mejak 1991, 56).. Glavna sodobna problematika se navezuje na romsko nezaposlenost, položaj česar so v zadnjem času še poslabšale ekonomske krize. Pozitivna nit se kaže v novi nacionalni in kulturni zavesti, ki vzbuja nove možnosti k obrambi človekovih, državljanskih in nacionalnih pravic Romov (Brizani 2000, 15–17; Sardelić 2010, 109).

Včlenjenost posameznih držav v integracije, kot je Evropska unija, so pripomogle k večjemu zagotavljanju in poenotenju varstva teh pravic, s prilagoditvijo zakonom, katerih namen je preprečiti neposredne in posredne diskriminacije Romov pri

zaposlovanju, usposabljanju, izobraževanju, zdravstvu, socialni varnosti, reševanju stanovanjske problematike in dostopu do dobrin in storitev.

Geza Bačič (2009, 7) nazorno opiše prisotnost Romov in njihov položaj v širšem območju Evrope: »Romi so sestavni del evropskega prostora in nimajo le dolžnosti, temveč tudi pravice in željo po boljšem življenju, zato jih je treba priznati kot enakopravne državljane ter spoštovati njihove človekove pravice. Ob tem je romska kultura del kulturne dediščine Evrope«.

Večja angažiranost in lastna želja Romov za sodelovanje v različnih institutih, ki se ukvarjajo z uveljavljanjem romskih pravic se kaže izven naših meja. Uveljavlja se trend oblikovanja intelektualnih in politično vplivnih skupin, ki jih sestavljajo izobraženi Romi ter se na mednarodni ravni aktivni kot sogovorniki mednarodnih organizacij in nosilci projektov in predlogov. V želji po okrepitevi dosedanjih pozitivnih premikov je bila sprejeta tudi Resolucija parlamenta mednarodne zveze Romov (IRU) (Klopčič 2003, 85).

Edini evropsko pravno obvezujoči akt, ki ureja pravice in položaj narodnih manjšin je Okvirna konvencija o varstvu narodnih manjšin¹⁰. Velja od 1. februarja 1998, odkar je k njej pristopilo 43 držav. Slovenija je akt podpisala 1. februarja 1995, ratificirala pa 25. marca 1998. Pristopnice konvencije so eno leto po pristopu k Okvirni konvenciji, dolžne poročati Svetu Evrope. Poročilo mora vsebovati zakonodajne in druge ukrepe, s katerimi se uveljavljajo načela iz Konvencije. Nadaljnja poročanja sledijo vsakih pet let. Zaključki in priporočila so sprejeta s strani Odbora ministrov, na podlagi mnenja Svetovalnega odbora in so zbrana v za to namenjeni resoluciji (Hajoš 2009, 21).

Romi v Evropi predstavljajo edino skupnosti, ki nima svoje matične države. Zatorej imajo mednarodne vladne in nevladne organizacije dolžnost, da so aktivne pri opravljanju vloge, kot jo to običajna domena matičnih držav narodnih manjšin. Pri

¹⁰ 6. člen konvencije določa, «da so pogodbenice dolžne spodbujati duh strpnosti in medkulturnega dialoga in sprejeti učinkovite ukrepe za pospeševanje medsebojnega spoštovanja in razumevanja ter sodelovanja med vsemi osebami, ki živijo na njihovem ozemlju, ne glede na njihovo etnično, kulturno, jezikovno ali versko identiteto, še zlasti v izobraževanju, kulturi in javnih obcih» (Hajoš 2009, 22).

tem preverjajo, sodelujejo, sooblikujejo in opozarjajo na to, da se določila za varstvo romske skupnosti dosledno in pravilno izvajajo ter usmerjajo in koordinirajo aktivnosti za reševanje romske problematike (Obreza 2003, 51).

Evropska Unija namenja romski problematiki posebno pozornost. Znotraj svetovalnega odbora, ki skrbi za izvajanje Okvirne konvencije o varstvu narodnih manjšin, so ustanovili tematsko skupino, ki se ukvarja z vprašanji načina obravnave romske problematike na posameznih področjih. Le-ta so predvsem področja učinkovite enakopravnosti, diskriminacije, medsebojnega spoštovanja, obravnavanje pri popisih prebivalstva, izobraževanje, učinkovito sodelovanje pri javnih zadevah, družbenem in gospodarskem življenju, kulturi in ostalih segmentih (Hajoš 2009, 22–23). Vsekakor pa kot krovno izhodišče za varovanje pravic in položaja Romov velja tudi Splošna deklaracija o človekovih pravicah Organizacije Združenih narodov, ki je leta 1948 jasno postavila načelo o prepovedi rasne, narodnostne ali etnične diskriminacije in spoštovanje človekovih pravic.

Vodilna funkcija evropskega prizadevanja za izboljšanja položaja Romov sloni na Svetu Evrope, katerega temeljno načelo je, da bodo dejavnosti, ki se izvajajo na katerem koli nivoju, uspešne le takrat, ko bo pri tem zagotovljena tudi polna participacija Romov samih. S skupnim sodelovanjem želi Svet Evrope spodbuditi države članice k izboljšanju življenjskih razmer Romov, pri čemer še posebej izpostavlja varstvo človekovih pravic (Guet 2003, 30–31).

Vsekakor se s članstvom in s predhodno kandidaturo vstopa posamezne države v Evropsko Unijo vzpostavi dodatna tendenca, ki bedi nad varstvom manjšin. Pri tem je posebna skrb namenjena tudi Romom in spoštovanju njihovih pravic.

Torej, ne glede na prizadevanja evropske skupnosti, se Romi v tem prostoru srečujejo z enakimi problematikami kot v Sloveniji. Pri tem je najbolj pereča problematika zaposlovanja, izobraževanja zdravstvenega varstva, upravnih in drugih služb ter skrb zbujujoča rast rasističnega nasilja, uperjenega proti Romom (Roma rights v Sardelić 2010, 115).

3.6 Participacija romske skupnosti pri odločanju v Sloveniji

Začetki organiziranja slovenskih Romov niso bili politične narave, temveč so bili bolj usmerjeni v ustanavljanje športnih in kulturnih društev oziroma organizacij. Tako je bil leta 1967 v romskem naselju Pušča ustanovljen nogometni klub Pušča, kot prva oblika takšne organiziranosti romske skupnosti. Prva politična oblika organiziranja romske skupnosti je začela delovati v Murski Soboti, leta 1991, z delovanjem Romani Union občine Murska Sobota, Zveze Romov občine Murska Sobota. Tri leta kasneje je ta ista občina dobila prvega romskega svetnika v Sloveniji, ko ta institut romskega predstavništva na lokalni ravni še ni bil določen z za to pristojno področno zakonodajo. Leta 2000 se je Zveza Romov občine Murska Sobota, skupaj z romskimi organizacijami iz občin Puconci, Novega mesta in Krškega, preimenovala v Zvezo Romov Slovenije (Horvat 2005, 7), ki opravlja funkcijo sogovornika napram državnim organom in opravlja združevalno funkcijo vseh Romov. Prvotno se je Zveza Romov Slovenije imenovala Zveza romskih društev Slovenije ter tako prevzela vlogo krovne organizacije slovenskih romskih društev (Bačlija 2005, 158). Omenjena društva se primarno ukvarjajo z dejavnostmi s področja kulture, medtem ko ostaja podhranjeno področje samoorganiziranja in povezovanja. Kljub temu pa je opozarjanje širše javnosti na prisotnost romskega prebivalstva z delovanjem v različnih društev pozitiven korak k sprejemanju in vzpostavljanju začetkov medsebojnega sodelovanja, ki se kažejo predvsem na lokalni ravni, v povezavi s sodelovanjem z občinskimi upravami.

Predstavniki romske manjšine se v procese oblikovanja in sprejemanja javnih politik, ki se navezujejo na reševanje romske problematike, vključujejo skozi dva modela (Sobotka v Bačlija 2009, 108):

- **model oblikovanja javnih politik** (policy formation model), značilen za Slovaško, Češko in Poljsko ter zajema vključevanje romskega posvetovalnega telesa v pripravljane zakonodaje, navezujoče na romsko manjšino, pri čemer je ključnega pomena zastopanost celotne manjšine v posvetovalnem telesu oziroma njegova sestava,

- **model političnega predstavništva** (political representation model), značilen za Madžarsko ter vključuje zastopanost romske manjšine s posebnimi predstavniki v političnih organih lokalne in države ravni.

V Sloveniji sta v uveljavi oba modela. Ustanovitev in delovanje Sveta romske skupnosti RS se nanaša na model oblikovanja javnih politik, institut romskega svetnika pa na model političnega predstavništva. Za slovenske razmere, v katerih obstajajo precejšnje razlike med prekmurskimi in dolenskimi Romi, se kot bolj ustrezen kaže model političnega predstavništva, ki omogoča poseganje v reševanje romske problematike v posameznih lokalnih skupnostih (Bačlija 2009, 109). Da bi se s svojo funkcijo bolje uveljavil tudi model oblikovanja javnih politik sta bistvenega pomena enotnost romske skupnosti v njenih izhodiščih in načelih ter enakovredna zastopanost celotne romske skupnosti z delovanjem posvetovalnega telesa (Bačlija 2009, 120). Romski svetniki so po svoji vlogi zagotovo edina vidnejša in vplivnejša vez med romsko in lokalno skupnostjo (Bačlija 2005, 159)

Lažjo oziroma boljšo razumljivost, kako se je romska skupnost razvijala in organizirala, nam omogočajo vpogled v posamezne organizacije, v katere se vključujejo in jim v manjši ali večji veri omogoča določeno funkcijo soodločanja pri lastnih zadevah ter predvsem pri opozarjanju na svoje življenjske pogoje. Romi z vključevanjem v organizacije samoiniciativno prispevajo k izboljšanju življenjskih razmer romske skupnosti ter pridobivajo dragocene izkušnje, kako opozarjati na problematike in participirati v procesu oblikovanja politik, ki se dejansko začnejo s korakom izpostavitve določenega problema ter nadaljuje z definiranjem težave in dajanjem pobud za reševanje.

Zaznati je lahko marsikatero oviro, ki vpliva na kakovost in angažiranost Romov samih pri vključevanju romske skupnosti o odločanju o lastnih zadevah. In sicer, gre za njihovo lastno motiviranost in pripravljenost sodelovanja. Lastni interes bi pripomogel k pristopu reševanja perečih problematik iz primarnega zornega kota in poskrbel, da bi bili Romi vključeni in da si tudi sami želijo sprememb na bolje. Ravno kot spodbuditev k sodelovanju pri javnem odločanju Slovenija Romom omogoča

dvojno volilno pravico, ki se kaže kot dodatna možnost uveljavljanja svojih predlogov in mnenj preko voljenega romskega svetnika.

Tako v slovenskem prostoru kot v tujini je moč zaznati nezadostnost romske integracije na socialnem in političnem področju, kar ima negativne posledice pri učinkovitosti obstoječe participacije (Polzer – Srienz 2003, 101). Za večjo stopnjo participacije je potrebno v prvi vrsti zagotoviti ustrezno demokratičnost države pri reševanju tega problema, vključevanje v reševanje lastne problematike kot pravico in dolžnost (Rudaš 2003, 107).

Pri dosedanjem reševanju romske problematike se kot razloga za slabe učinke pojavljata dva razloga. Prvi se nanaša na neusklajenost delovanje državnih organov in občin. V praksi se to pozna v tem, da dobri sklepi državnih organov niso izpeljani in za njih ni namenjenih proračunskih sredstev. Hkrati so na lokalni ravni, prenekatere občine preslabo in neustrezno organizirane, posledično se to izraža v nesprejemanju pripadnikov romske skupnosti v širše okolje, premajhni finančni podpori (Bačič 2005, 17).

Raziskano je, da je nepripravljenost Romov k sodelovanju, velika ovira pri modelu političnega predstavnštva ter se najbolj izraža v nesposobnosti in nezainteresiranosti romskih svetnikov, posledično tudi v nepoznavanju funkcije omenjenega instituta (Bačlija 2009, 115–119) ter pritisku, da se soočajo s prevelikim bremenom, kateremu niso kos oziroma ga niso pripravljene prevzeti nase (Krajnc 2006, 240).

Romska skupnost je tudi ena izmed tistih skupnosti, ki se težje vključuje v procese javnega odločanja. Razlogi za oteženo participacijo se lahko nahajajo tako v pomanjkanju sredstev kot v diskriminaciji, za kar so manjšine še posebej občutljive (Bačlija in Haček 2012, 54).

Tudi zaradi ovir, s katerimi se Romi soočajo pri participaciji in vključevanju v posamezne organizacije, je vsaka izmed takšnih praks, ki zaživi pomembna odskočna deska za razvoj celotne skupnosti.

Iz tega vidika je samoiniciativnost Romov ključnega pomena za uspešnost pobud za razreševanje romskih problematik. To pomeni romsko vključenost v razvoj, implementacijo ter končno evalvacijo politik in programov na to tematiko (Bačlija in Haček 2012, 54).

Organiziranost romske skupnosti izhaja predvsem iz želje po izboljšanju njenega položaja. Organiziranost, ki je sprva temeljila na lokalni ravni in kjer prednačijo romska društva, se na državni ravni odraža v organizacijah, ki veljajo za sogovornika z organizacijami, s katerimi sodelujejo za dobrobit Romov v Sloveniji.

Pomemben temelj, katerega cilj je vključevanje Romov v politično dogajanje in spodbuditi njihovo zanimanje za pridobivanje znanja o uveljavljanju njihovih lastnih pravic, je tudi projekt izobraževanja romskih svetnikov. Namen le-tega je bolj učinkovito sodelovanje na političnem področju ter zavedanje same romske populacije, da je to konkreten in pomemben vzvod, s katerim lahko rešujejo problematike svoje skupnosti (Komac, 2007:107).

Na drugi strani se kot pomanjkljivost modela oblikovanja javnih politik kaže delovanje na nacionalni ravni, s čimer v slovenskem prostoru trčimo na raznolikost posameznih delov slovenskega prostora, kjer prebiva romska skupnost in vprašljivost enakomerne vključenosti in zastopanosti.

Pripadniki slovenske romske skupnosti se imajo poleg že omenjenih dveh institucij, Sveta romske skupnosti in instituta romskega svetnika, možnost vključevati v različne vladne in nevladne organizacije, v katerih si prizadevajo za ohranjanje njihove tradicije in posebnih pravic romske skupnosti. Vsekakor so organizacije, ustanovljene s strani Romov in njihove lastne želje bistvenega pomena, saj brez aktivnosti Romov samih, tudi delovanje vseh ostalih institucij nima zadostnega in želenega učinka.

Te organizacije so (Baluh 2007, 11; Romski akademski klub)

- vaški odbori,
- krajevne skupnosti,
- romska društva,
- občinske komisije za romska vprašanja (določena z Zakonom o lokalni samoupravi),
- Zveza Romov Slovenije,
- Romski akademski klub RAK,
- Zveze romske skupnosti Slovenije Umbrella.

V sklopu Zveze Romov Slovenije¹¹, ki je v slovenskem prostoru najbolj opazna med romskimi organizacijami¹², delujejo posamezna delovna telesa, to so Forum romskih svetnikov, Politični forum in Ženski forum (Horvat 2005, 8). Forum romskih svetnikov je delovno telo, ki omogoča povezovanje romskih svetnikov iz posameznih občin, skrbi za koordiniranje delovanja romskih svetnikov in za svetovanje romskim svetnikom (Baluh 2007, 11). Zveza Romov Slovenije združuje največje število romskih društev, katerih osnoven cilj je ohranjanje romske identitete, jezika, kulture ter iskanje rešitev za izboljšanje položaja Romov neposredno v okolju v katerem živijo (Urad za narodnost 2012).

3.7 Predstavitev Sveta romske skupnosti Republike Slovenije

Svet romske skupnosti RS (v nadaljevanju Svet) je bil ustanovljen na podlagi Zakona o romski skupnosti RS¹³, dne 20.6.2007, ko je Urad Vlade RS za narodnosti sklical ustanovno sejo, na kateri je bil za predsednika izvoljen Jožek Horvat Muc (Miklič 2007, 40).

Z ustanovitvijo Sveta romske skupnosti je država pridobila pravno formalnega sogovornika za romsko skupnost. Skladno z opredeljenimi nalogami, ima Svet možnost dajanja svojih predlogov vsem državnim organom (Državnemu zboru, Državnemu svetu, vladi in drugim državnim organom), nosilcem javnih pooblastil in organom samoupravne lokalne skupnosti. Hkrati so javni organi dolžni, da se pobude in predlogi Sveta upoštevajo in pregledajo (Baluh 2009, 18). Pred sprejemanjem ali izdajanjem predpisov in drugih splošnih pravnih aktov, ki se nanašajo na položaj romske skupnosti, so tako državni organi, kot nosilci javnih pooblastil in organi

¹¹ Gre za največje združenje romskih društev, katerih število članov je v juniju 2011 znašalo 1325 članov (Urad Vlade RS za narodnost, 2012).

¹² Pred ustanovitvijo Sveta romske skupnosti RS, je imela Zveza Romov Slovenije vlogo glavnega sogovornika romske skupnosti napram drugim organom, predvsem organom državnega značaja (Urad Vlade RS za narodnosti, 2012).

¹³ ZRomS-1 je tudi temelj za sprejet Nacionalni program ukrepov za Rome Vlade RS za obdobje 2010-2015.

samoupravne lokalne skupnosti dolžni pridobiti predhodno mnenje Sveta romske skupnosti, kar je določeno z ZRomS-1 (Baluh 2007, 13). Zakon v 12. členu prav tako določa, da vlada sprejme program ukrepov, ki so podlaga za določanje obveznosti in nalog, ki jih izvajajo pristojna ministrstva, drugi državni organi in organi samoupravnih lokalnih skupnosti. Program ukrepov je sprejet v sodelovanju s samoupravnimi lokalnimi skupnostmi in Svetom, s čimer se zagotovi usklajeno uresničevanje posebnih pravic pripadnikov romske skupnosti.

Delovanje Sveta je urejeno s poslovnikom,¹⁴ ki je bil sprejet z dvotretjinsko večino njegovih članov (ZRomS-1, 11. čl.), 12.9.2007. Sredstva za njegovo delovanje se zagotavljajo v proračunu Republike Slovenije (ZRomS-1, 15. čl.). Svet deluje javno, razen če Svet ne odloči drugače (Poslovnik, 5. člen), sestaja se na rednih sejah, izjemoma tudi izrednih, ki so izvedene vsaj štirikrat letno (Poslovnik, 11. čl.).

S poslovnikom je urejen način delovanja Sveta in njegove splošne zadeve, kar vključuje, naslov sedeža Sveta,¹⁵ način sklicevanja sej, način notranje organizacije dela, način mednarodnega sodelovanja, sejnine in stroške sodelovanja na sejah Sveta, podrobnejša pravila odločanja na sejah Sveta ter način obveščanja javnosti¹⁶ o delovanju Sveta (ZRomS-1, 11. čl.).

3.7.1 Sestava Sveta romske skupnosti RS

Svet je oseba javnega prava, katerega organi so predsednik, dva podpredsednika in sekretar (Poslovnik, 17. čl.) ter je sestavljen iz 21 članov. 14 članov je predstavnikov Zveze Romov Slovenije, 7 članov pa predstavnikov romskih skupnosti v svetih

¹⁴ Ur.l. RS 94/2007

¹⁵ Sedež Sveta romske skupnosti RS se nahaja v Murski Soboti.

¹⁶ Obveščanje javnosti vključuje predstavitev dela na novinarskih konferencah, sporočila, objave poročil in predlogov v medijih, izdaja posebnih publikacij ter vključevanje predstavnikov državnih organov, ustanov in sredstev javnega obveščanja na seje sveta (Poslovnik, 6. čl.).

samoupravnih lokalnih skupnosti (Baluh 2007, 13). Svet je pri svojih glasovanjih oziroma udejstvovanjih sklepčen, če je na njegovih sejah prisotna večina članov (ZRomS-1, 10. čl.).

ZRomS-1 v 10. členu določa, da so romski svetniki v Svet izvoljeni na tajnem glasovanju, ki poteka med njimi samimi. Vsak svetnik ima pri glasovanju sedem glasov, posameznemu kandidatu se lahko nameni po en glas. Izvoljenih je tistih sedem predstavnikov, ki prejmejo največ glasov. V primeru prenehanja članstva, dobi prostor v Svetu naslednji z največ glasovi ali se izvoli novega člana, če ni nadomestnega kandidata z največ glasovi. Volitve v Svet, njihova organizacija in izvedba, je v rokah pristojnega državnega organa za narodnosti. Za njihovo uspešnost mora sodelovati vsaj večina vseh predstavnikov romskih skupnosti v svetih samoupravnih lokalnih skupnosti. Romski svetnik, ki mu preneha mandat v svetu samoupravne lokalne skupnosti, izgubi tudi predstavništvo v Svetu (ZRomS-1, 10. čl.).

Na čelu Sveta je predsednik, ki ga izvolijo člani Sveta izmed sebe na tajnem glasovanju z dvotretjinsko večino vseh članov, za čas dveh let. Predstavljanje in zastopstvo Sveta, sta njegovi glavni zadolžitvi (ZRomS-1, 10. čl.). V primeru predsednikove odsotnosti, jo opravlja podpredsednik ali sekretar Sveta (Poslovnik, 2. čl.).

Svet funkcionira v novi sestavi najkasneje v treh mesecih po vsakih rednih volitvah v občinske svete, na podlagi konstitutivne seje pristojnega državnega organa za narodnosti. Nova sestava Sveta je potrjena z izvolitvijo njegovega predsednika (ZRomS-1, 10. čl.).

Svet ima dva stalna delovna telesa, to sta Komisija za poslovnik in kadrovska vprašanja in Odbor za ohranitev identitete, jezika in kulture romske skupnosti. Oba sestavlja pet članov Sveta (Poslovnik, 22. čl.).

Svet romske skupnosti RS je tudi sestavni člen drugih organizacij oziroma delovnih teles, ki se ukvarjajo z reševanjem romske problematike, iz vrst državnih organov, nosilcev javnih pooblastil in organov lokalnih skupnosti (Poslovnik, 22. čl.).

Tako s štirimi člani reprezentira Svet v Komisiji Vlade RS za zaščito romske etnične skupnosti, poleg osmih članov z vrst državnih organov in štirimi člani, ki predstavljajo lokalne skupnosti.

Kot je določeno v 6. členu ZRomS-1, vlada skupaj ustanovi posebno delovno telo, katerega naloga je spremljanje uresničevanja programa ukrepov, ki skrbi za usklajeno uresničevanje posebnih pravic pripadnikov romske skupnosti. Program ukrepov je sprejet s strani vlade, samoupravnih lokalnih skupnosti in Sveta romske skupnosti. Štirje predstavniki Sveta romske skupnosti, osem predstavnikov državnih organov in štirje predstavniki samoupravnih lokalnih skupnosti so sestavni člani posebnega delovnega telesa, katerega vodi predstavnik državnih organov.

Kot že omenjeno je za uspešno delovanje posvetovalnega telesa, kot je Svet romske skupnosti, ki predstavlja romsko skupnost na nacionalni ravni, bistvenega pomena enakomerna zastopanost celotne romske skupnosti. Zastopanost interesov pripadnikov romske skupnosti, sodelovanje in soodločanje pri zadevah, ki so v pristojnosti Sveta, obveščanje pripadnikov romske skupnosti, njihove organizacije, pridobivanje njihovih mnenj in stališč ter zagotavljanje nadzora nad financiranjem Sveta so v Poslovniku Sveta romske skupnosti (7. čl.) navedene kot glavne naloge članov Sveta.

Prvi pomislek o primerni sestavi Sveta se poraja pri večini njegovih članov, to je 14 predstavnikov Zveze Romov Slovenije. Glavni pomislek se navezuje na očitke, da Zveza ne zastopa vseh Romov, kot to vелеva njena ustanovitvena funkcija, temveč deluje v večjo korist prekmurskih Romov, kot dolenjskih (Bačlija 2009, 120).

Velik vpliv na sestavo in s tem enakomerno oziroma neenakomerno zastopanost vseh pripadnikov romske skupnostjo, imajo tudi nekateri drugi dejavniki in predpogoji.

Z zakonom določene občine, v katerih prebivajo avtohtoni¹⁷ Romi, so tako v neposredni prednosti z ostalimi Romi, ki živijo v občinah, ki niso označene kot njihovo avtohtono prebivališče. Neposreden vpliv se kaže v zastopanosti tudi v zastopanosti v Svetu romske skupnosti, čigar enatretinjska sestava temelji na romskih svetnikih, ki so institut le v tistih občinah, kjer so Romi obravnavani kot avtohtono prebivalstvo.

3.7.2 Naloge Sveta romske skupnosti RS

Primarne naloge Sveta romske skupnosti se nanašajo predvsem na naslednja področja (ZRomS-1, 11. čl.):

- obravnavanje vprašanj, ki se nanašajo na interese, položaj in pravice romske skupnosti,
- dajanje predlogov, pobud in mnenj pristojnim organom (Državnemu zboru RS, Državnemu svetu RS, vladi) v zadevah iz svoje pristojnosti,
- spodbujanje dejavnosti za ohranjanje romskega jezika in kulture ter obravnava vprašanj s tega področja,
- spodbujanje in organiziranje kulturne, informativne, založniške in drugih dejavnosti, ki so pomembne za razvoj romske skupnosti,
- razvijanje in ohranjanje stikov z romskimi organizacijami v drugih državah
Poslovník Sveta v 43. členu določa, da Svet sodeluje s Svetovno zvezo Romov (International Romani Union) ter še posebej razvija in ohranja stike z romskimi organizacijami v sosednjih državah.

Poleg nalog, opredeljenih v Zakonu o romski skupnosti, naloge Sveta podrobneje razdela tudi Poslovník Sveta romske skupnosti RS, kjer v 10. členu kot glavne zadolžitve Sveta določí:

- dejavno sodelovanje pri uresničevanju razvojnega programa,

¹⁷ Romi sicer nimajo svojega lastnega teritorija, saj so razpršeni po celo Evropi in izven nje, lahko jih označimo za manjšino z vsiljeno identiteto (Guy v Janko Spreizer 2004, 195).

- sodelovanje z romskimi društvi in drugimi njihovimi organizacijami, Zvezo Romov Slovenije in romskimi svetniki,
- prizadevanje za izboljšanje položaja romske skupnosti v Sloveniji,
- skrb za ohranitev identitete in posebnosti romske skupnosti, še posebej pri vzgoji in izobraževanju romskih otrok,
- spodbujanje soodločanja pripadnikov romske skupnosti pri zadevah, ki se nanašajo na njihove posebne pravice,
- predlaganje članov v delovna telesa državnih organov, nosilcev javnih pooblastil in organov samoupravnih lokalnih skupnosti.

Svet romske skupnosti RS je dejaven tudi na področju obveščanja širše javnosti o tekočem dogajanju in pri razpravah o romski problematiki.¹⁸

ZRomS-1 se tudi v nekaterih drugih členih dotika delovanja Sveta romske skupnosti, s čimer določa njegovo funkcionalnost tudi napram drugim organom. Vključevanja Sveta na lokalno ravno je moč razbrati iz 9. člena ZRomS-1, ki pravi, da mora občinski Svet, kadar sprejema ali izdaja predpise in druge splošne akte, ki zadevajo položaj romske skupnosti v občini, predhodno pridobiti najmanj oziroma vsaj mnenje Sveta romske skupnosti.

Glede na določila iz ZRomS-1 in Poslovnika Sveta romske skupnosti RS lahko **vlogo** Sveta razdelimo na dve poglavitni točki:

- dajanje predlogov, pobud in mnenj pristojnim organom, z namenom učinkovitega skupnega sodelovanja pri reševanju romske problematike
- spodbujanje in razvijanje romskih dejavnosti za namen ohranjanja kulture romske skupnosti

¹⁸ V ta namen so organizirane okrogle mize, ena izmed njih je potekala 28.11.2008 v Nemčavcih pri Murski Soboti, z naslovom Skupna skrb za promocijo strpnosti, medkulturnosti in sožitje.

4 RAZISKOVALNI DEL

Raziskovalni del je, glede na preverjanje hipoteze, razdeljen na več posameznih delov, ki se med seboj prepletajo v celoto ter tako prikazujejo široko sliko delovanja in sestave Sveta romske skupnosti RS. Razdelitev na posamezne sklope podaja bolj jasno sliko za ovrednotenje delovanja Sveta romske skupnosti RS pri prizadevanju za reševanje romske problematike.

Zanimalo nas je predvsem ali Svet ustrezno predstavlja interese celotne romske skupnosti. To pomeni da je bil poglavitni cilj diplomske naloge raziskati ali krovni romski organ enakopravno zastopa romsko skupnost in ali uspešno deluje, glede na naloge, ki so mu zastavljene. Vprašanja, ki se porajajo znotraj tega vodila so, kako uspešno je delovanje Sveta, kakšna je in na kakšen način poteka komunikacija znotraj Sveta, sodelovanje Sveta z ostalimi organi, skupnostmi in posamezniki, kakšne vplive ima sestava Sveta tako na komunikacijo kot na delovanje tega organa ter kako vse skupaj vpliva na končni rezultat, na delovanje, kredibilnost Sveta pri zastopanju romske skupnosti in nasploh pri ključni nalogi Sveta, to je prizadevanje za vzpostavljanje boljših življenjskih pogojev za vsakega Roma. Reprezentiranje interesov romske skupnosti preko Sveta, bomo tako preverjali, raziskali z elementi poteka komunikacije, sodelovanja Sveta in sestave tega telesa. Posamezna področja, ki jih bomo podrobno pregledali, bomo na koncu povezali v celoto in skušali odgovoriti na začetno postavljeno vprašanje, ali Svet s svojo sestavo ustrezno reprezentira interese romske skupnosti.

Metoda preverjanje hipoteze je bila sprva širše zastavljena, v katero bi vključili tudi podatke pridobljene z intervjuji vseh dosedanjih predsednikov Sveta. Zaradi različnih osebnih razlogov in nepripravljenosti sodelovanja, sem se osredotočila na informacije iz pridobljenih intervjujev ter z analizo pridobljenih dnevnih redov sej Sveta. Zaradi sklicevanja na zaupnost virov, časovnih ovir in opiranje na izključno kredibilnost predsednika Sveta pri predstavljanju delovanja Sveta v javnosti, so podatki vezani na dnevne rede sej osredotočeni na obdobje od marca 2008 do junija 2012 in vključujejo analizo šestnajstih dnevnih redov sej Sveta romske skupnosti RS, kar ne znaša

celoto vseh sej tega obdobja. Intervjuvali smo predsednico Sveta romske skupnosti RS ga. Janja Rošer, strokovnjakinjo na romskem področju dr. Vera Klopčič in predsednika Urada za narodnosti, mag. Stane Baluh.

Glavni cilj raziskovanja preko posameznih metod, ki so bile na voljo, je bil ugotoviti vlogo Sveta pri reševanju romskih problematik in vpliv strukture Sveta pri tem namenu ter ali Svet s svojo sestavo ustrezno reprezentira interese celotne romske skupnosti.

Poslovniki Sveta v točkah o organih Sveta (17. čl., 18. čl., 19. čl.) podrobno opiše funkcijo predsednika Sveta, potek njegove izvolitve in naloge predsednika Sveta.

Od leta 2007, ko je bil ustanovljen Svet, noben predsednik ni izpeljal celotnega mandata, ki traja dve leti. In sicer, se je vodstvo Sveta zamenjalo v naslednjem zaporedju:

- Jožek Horvat Muc (od junija 2007 do junija 2009 in od junija 2009 do 24.2.2010)
- Bojan Tudija (od februar 2010 do maj 2010)
- Marjan Drvarič (od junij 2010 do december 2011)
- Dušica Balažek (december 2011 – februar 2012)
- Janja Rošer (februar 2012 –)

Tudija in Balažek sta vodila Svet po določbi Poslovnika, ki pravi, da »funkcijo predsednika sveta v vmesnem obdobju, do izvolitve novega predsednika sveta opravlja najstarejši podpredsednik sveta« (Poslovniki, 18. čl.).

Nadomestne volitve predsednika so izpeljane najkasneje v 75 dneh po odstopu predsednika.

Od dosedanjih nosilcev funkcije predsednika Sveta romske skupnosti je celoten mandat na tej poziciji obstal le prvi predsednik Jožek Horvat Muc, ki pa je odstopil v

dobrem pol leta po drugi izvolitvi. Najpogostejši razlogi za odstopne so neizpolnjevanje nalog, ki jih prinaša funkcija kot so neuspehi pri združevanju ter povezovanju Romov in nerealizacija nekaterih zastavljenih projektov ter osebni razlogi, kot je na primer preobremenjenost.

Trajnost predsedniške funkcije Sveta je zelo kratkoročna, čeprav že sam mandat po Poslovniku Sveta traja le dve leti, prav tako obema predsednikoma in sekretarju (Poslovnik, 17. čl.). Razlogi za nedokončanje mandata so različni, od osebnih razlogov do nerealiziranja obljub in implementacije zadanih projektov. Vsem je skupno, da gre za prevzem velike odgovornosti in vodenje zelo nekonsistenčnega telesa (Baluh 2011, Klopčič 2011).

Težave pri spodletelih volitvah so predvsem v neudeležbi članov Sveta, kar je glede na vlogo vsakega posameznika, ki je s strani romske skupnosti izvoljen za zastopnost te populacije, neodgovorno dejanje. To še dodatno potrjuje dejstvo, da se štirje člani Sveta, ki so sicer romski svetniki, sej Sveta nikoli ne udeležujejo (Rtvslo.si 2012).

Na podan prikaz trajanja mandatov in funkcij predsednikov Sveta, se poraja vprašanje, kolikšna je verodostojnost takšnega vodenja in celotne sestave, tako pred romsko in širšo slovensko skupnostjo kot tudi pred drugimi organi, s katerimi bi moral Svet sodelovati.

Odprto obstaja tudi vprašanje ali je sestava dovolj enakopravna za zastopnost celotne romske skupnosti? Saj dvotretjinska sestava članov Zveze Romov Slovenije in enotretinjska sestava romskih svetnikov izključuje zastopnost vseh tistih Romov, ki niso zastopani preko teh dveh organov. Romski svetniki zastopajo le določene občine, v katerih prebivajo Romi, ne pa vseh. Njihova funkcija romskega svetnika se nanaša na izvolitev v tistih občinah, ki se z ZRomS-1 določne, da gre za občine, kjer Romi prebivajo avtohtono. Takšnih občin imamo v Sloveniji dvajset. Tako Romi, ki prihajajo iz tako imenovanih neavtohtonih občin kot tudi Svet si prizadeva za razširitev občin, ki bi bile pravno določene za avtohtone občine z romskim prebivalstvom (Klopčič 2011). Na obrobju vključenosti v Svet, po sedanjem ključu

ostanejo vsi tisti Romi, ki živijo v občinah, ki ne volijo svojega predstavnika v občinski Svet in so po takšni kalkulaciji dvakrat diskriminirani oziroma prikrajšani za svoje zastopnike v najbolj pomembnih telesih, ki omogočajo spremembe in odločitve za njihovo skupnost.

Glede na sestavo Sveta največ pritožb pričakovano prihaja s strani romskih svetnikov. Le-ti 10. člen ZRomS-1, ki se nanaša na sestavo Sveta, označujejo za diskriminatornega (Romske novice 2011). Na njihovo pobudo je bila tudi sklicana izredna seja, na kateri so obravnavali postopek spreminjanja ZRomS-1, posebej navezujoč na člen, ki se nanaša na sestavo Sveta. Sprejet je bil predlog tedanjega šolskega ministra, dr. Igor Lukšič, o oblikovanju delovne skupine, ki bi pripravila predlog sprememb, čemur bi sledila javna razprava (STA 2011). Prav tako s strani Foruma romskih svetnikov podpirajo idejo o spremembi ZRomS-1 z vpeljavo neposrednih volitev za člane Sveta romske skupnosti RS (Rtvslo.si 2012).

Vse glasnejši pa so tudi predstavniki drugih romskih organizacij, ki po sedANJI sestavi Sveta nimajo svojih predstavnikov med člani Sveta. Med njimi izstopajo mladi romski intelektualci, združeni v Romski akademski klub ter romska združenja in društva, kot je na primer Umbrella (Klopčič 2011; Baluh 2009).

Mnoge polemike, ki se odvijajo na temo sestave Sveta vsekakor usodno vplivajo na legitimnost delovanja in ugled organa navzven. Prav tako se energijo, ki bi morala biti usmerjena v izvrševanje nalog Sveta, rabi za reševanje notranjih sporov, ukvarjanje z zapleti med samimi člani, pri čemer se pozablja na bistvo delovanja v prid romski skupnosti.

Odprta vprašanja glede sestave Sveta vplivajo tudi na razpolaganje efektivnega časa delovanja Sveta ter jemljejo prednost prioritarnim funkcijam, ki jih Svetu določa pravilnik. Večino analiziranih sej na svojem dnevnem redu vključuje točko posvečeno tematiki sestavi Sveta ali temu namenja sklicevanje izrednih sej. Vsebinsko se te točko nanašajo na prenehanje mandatov posameznih članov sveta, na iskanje kadrovskih rešitev, nadomestne volitve, izredna ponovna imenovanja, zaradi predčasne prekinitve funkcij znotraj Sveta, na posamezne odstopne, razglabljanje o

neaktivnosti nekaterih članov ter podobne teme. Izredne seje na temo sestave Sveta se nanašajo na nadomestne volitve predsedniških funkcij ter izvolitve nadomestnih članov kot predstavnikov na določenih projektih.

Nesoglasja, ki jih odpira sestava Sveta so bila pobuda za zahtevo Varuha človekovih pravic RS za oceno ustavnosti ZRomS-1 v točkah, ki se nanašajo na predstavništvo Romov v Svetu romske skupnosti RS, to je 10. člen ZRomS-1. Kot glavni razlog je bil pri vložitveni oceni navedena zapostavljenost dela romske skupnosti, lokalnih romskih skupnosti ter civilnopravnih organizacij romske skupnosti pri možnosti za udeležbo v samem Svetu. Pri tem še posebej opozori na zapostavljenost predstavništva Sintov v Svetu in kot že omenjeno, vseh Romov, ki na nekem območju bivajo že tradicionalno, nimajo pa predstavnika z vrst občinskih svetnikov ali romskih društev oziroma Zveze Romov Slovenije. Ustavno sodišče je ocenilo, da trenutni zapis v zakonu ni v neskladju z ustavo¹⁹, pri čemer zakonodajalec sam presoja primernost posameznih zakonskih ureditev. Pravice Romov pa so že zagotovljene s splošnimi pravicami in posebnimi pravicami. Zahtevo za oceno ustavnosti zakona Ustavno sodišče označi za ugotovitev o neustreznosti sestave Sveta, ki pa ni protiustavna. Za rešitev nestrinjanj glede sestave Sveta Ustavno sodišče Varuhu človekovih pravic predlaga podajanje predloga Vladi RS za izpodbijanje spornega zapisa v ZRomS-1 (Letno poročilo Varuha človekovih pravic za leto 2010, 62–63).

Zakonska ureditev, ki določa sestavo Sveta je tako tudi po mnenju Ustavnega sodišča neustrezna, nespremenjenost tega položaja pa ne pripomore k odpravljanju nesoglasij med člani, čemur je vzrok.

6. člen ZRomS-1 predvideva sprejetje programa ukrepov nad katerim bedi posebno delovno telo. To posebno delovno telo sestoji iz osmih predstavnikov državnih organov, štirih predstavnikov samoupravnih lokalnih skupnosti in štirih predstavnikov Sveta romske skupnosti RS (ZRomS-1, 6. čl.). Tudi pri teh projektih, ki se nanašajo na sprejemanje konkretnih področnih ukrepov in potrjevanje za to potrebnih finančnih

¹⁹ Odločba Ustavnega sodišča (U-I-15/10 z dne 16.6.2010 je bila sprejeta s šestimi glasovi za in dvema proti.

načrtov ima Svet manjšinsko zastopnost, čeprav ga ta isti zakon ustanavlja z namenom zastopanja interesov romske skupnosti napram državnim organom (ZRomS-1, 9. čl.) Državne organe pa obvezuje s posvetovanjem s Svetom pri odločanju tematik, ki se nanašajo na romsko skupnost.

Dr. Klopčič pri vprašanju trenutne sestave Sveta poudarja, da gre za pragmatično rešitev, ki je sovpadala z obdobjem ustanovitve tega organa. Potrebno pa je pustiti prostor odprt za možne nove ideje in rešitev glede vprašanj sestave, ki se odpirajo. Organizacije so živ organizem, ki se spreminjajo, tako so tudi že obstoječe romske organizacije doživele nekatere spremembe od časa svoje ustanovitve (Klopčič, 2011).

Na drugi strani je do sestave Sveta bolj kritičen mag. Baluh, ki trenutno sestavo Sveta odkrito označuje kot neenakopravno pri zastopanju vseh slovenskih Romov, povod za to pa so osebni spori. Rešitev tako kot sogovornica pred njim, ga. Klopčič vidi v možnosti sodelovanja pri participaciji tudi ostalih romskih organizacij. Sprememba trenutne sestave po mnenju g. Baluha ni rešitev. Ključ do sprememb vidi v spremembi zavesti romske skupnosti, da začne bolj aktivno participirati s konkretnimi predlogi, ki se lahko nato udeležijo preko Sveta. S sogovornikom se strinja tudi predsednica Sveta, ki podpira vključevanje ostalih romskih organizacij, toda ne podpira smiselnost nenehnega spreminjanja členov pravilnika o sestavi Sveta, v kolikor si vsaka novonastala organizacija želi reprezentiranost v Svetu. Ponovno, dolgoročno rešitev se nahaja v večji prepoznavnosti sveta znotraj romske skupnosti ter v predstavitvi njegovih funkcij posameznikom, s čimer bi se izognili tudi popačenim predstavam o samem delovanju Sveta.

Delovanje Sveta bi lahko na kratko opisali kot delovanje z začetno zagnanostjo in motiviranostjo (Baluh 2011), nad čimer je sčasoma prevladal notranji razkroj in prepreke med samimi akterji. Prvi vzrok celotnega dogajanja bi lahko poiskali v pomanjkanju demokratičnosti znotraj Sveta, med samimi člani, ki so dovolili, da so zasebne zamere in interesi prevladali nad dobrobitjo romske skupnosti. Hkrati gre za

nespoštovanje Poslovnika Sveta in ZRomS-1, ki bi morala služiti kot glavni normativni podlagi za odgovorno ravnanje vsakega člana.

ZRomS-1 v svojem 10. členu jasno zapiše, da je »Svet sklepčen, če je na seji prisotna večina njegovih članov«.

Način sklicevanja sej in način notranje organizacije dela pa sta določena s Poslovníkom Sveta (ZRomS-1, 11. čl.), v 5. členu katerega je zapisano, da je delo Sveta in njegovih organov javno. Izjema so tajne seje, za kar morajo biti izpolnjeni določeni pogoji, kot na primer obravnava zaupnih gradiv.

Odločitev Sveta, da so seje javne ali razpuščene, zaradi prisotnosti nepovabljenih, ni v skladu z zapisanim v ZRomS-1 in poslovniku, saj 5. člen Poslovnika Sveta romske skupnosti določa, da je delo Sveta in njegovih organov javno, seje so lahko tajne, če so izpolnjeni določeni pogoji, kot je obravnava gradiv z oznako tajnosti. Se pravi, da so seje zaprtega tipa v primeru določene vsebine dnevnega reda, ne pa zaradi udeležbe prisotnih. Takšno ravnanje ima posledice tudi izven Sveta in močno vpliva na njegov ugled in konstruktivno delovanje. Obljube, da bodo seje Sveta javne so bile izrečene tudi na ustanovni seji zadnjega predsednika, so se izkazale za neresnične že na prvotni seji pod njegovim okriljem (Park.si 2011).

Z večjo slogo, spoštovanjem in demokratičnostjo znotraj Sveta bi njegovi člani pripomogli k kredibilnosti organa napram drugim javnopolitičnim igralcem, si pridobili pomemben ugled pri podajanju svojih mnenj, predlogov in sprememb, črpali znanje drug od drugega ter navsezadnje pridobili zaupanje romske skupnosti, ki je nadvse pomembna za razumevanje in podporo s strani Romov samih.

Pomembno je, da se posamezna nesoglasja in spori med posamezniki distancirajo od delovanja Sveta, saj sedaj ta osebna nota kazi vsa prizadevanja in napore Sveta za pridobitev ugleda, kakor pravi dr. Klopčič. Tudi g. Baluh se strinja, da se člani Sveta nahajajo na točki procesa, kjer se učijo medsebojne komunikacije in pomembnosti takšne povezanosti za dobrobit vseh. Hkrati pa označuje prenos

osebnih zamer na raven Sveta za resen problem, ki največjo škodo prinaša ravno romski skupnosti. Na takšen način se ustvarja paradoks, ko Romi škodijo sami sebi.

Le z odgovornim delovanjem vsakega člana lahko Svet izpolnjuje svoje poslanstvo. Pri tem je sama sestava le en izmed členov, ki pripomore, k začetnemu zagonu, ne pa tudi osnovi, demokratičnemu in odgovornemu ravnanju posameznikov za vlogo, ki jim je bila zaupana. Gre za prvi, vendar zelo pomemben korak k končnemu cilju z želenim učinkom.

Že sam zgodovinski pregled razvoja romske skupnosti in način njenega delovanja, nam pove, da tradicija igra pomembno vlogo v romskem življenju. Upoštevanje dosežkov in zametki sprememb, ki so jih oblikovale romske organizacije in posamezniki so lahko velik vir znanja in temelj za delovanje vnaprej. Upoštevanje dela ostalih in prvih tvorb, ki so delovale na tem področju, lahko pomeni velik doprinos za medsebojno sodelovanje in pomoč.

Za opozarjanje na določene težave, ki potrebujejo ustrezne rešitve podkrepljene na sistemski ravni do podajanja pobud, ima romska skupnost, poleg Sveta romske skupnosti ter ostalih romskih organizacij, na voljo različne institucije. Na državni ravni so tu različni organi, ki tudi urejajo oziramo pripravljajo področne zakonodaje, ki vključujejo romske problematike, vendar so lahko v sodelovanju z romsko skupnostjo le na posvetovalni ravni. Pri opozarjanju na problematike se Romi lahko obrnejo tudi na Varuha človekovih pravic, na Urad Vlade RS za narodnosti. Tu je tudi Komisija Vlade RS za zaščito romske skupnosti, ki je pred ustanovitvijo Sveta romske skupnosti RS opravljala pomembno funkcijo analiz, priprave pobud za izboljšanje romskega položaja.

Vsi trije intervjuvanci se strinjajo, da bi bil velik napredek pri delovanju Sveta bolj aktiven dialog z lokalnim prebivalstvom, večji del delovanja posvetiti pripadnikom romske skupnosti, jim prikazati in približati dosežke in ovire Sveta, da bi lažje razumeli, kakšna je funkcija tega organa. Hkrati 10. člen Poslovnika jasno določa, da je naloga članov Sveta informiranje romske skupnosti o svoji dejavnosti ter spodbuja

soodločanje pripadnikov romske skupnosti pri zadevah, ki zadevajo njihove posebne pravice.

Svet je edina organizacija, ki ima pristojnosti za delovanje na formalni ravni za sodelovanje z državnimi organi. S svojo strukturo in funkcijo ima največ moči med romskimi organizacijami, da se aktivno vključuje v procese oblikovanja politik. Po besedah, mag. Baluha, Svetu manjka motiv, saj mu trenutno na tem področju lahko podamo zelo slabo oceno.

Predsednica Sveta je podala poudarek predvsem na sodelovanje preko različnih sestankov, podpornih pisem in podobno kot osnovno metodo približevanja ostalim javnopolitičnim igralcem.

Z večjo angažiranostjo, pridobljenimi izkušnjami, bi Svet zagotovo našel še kakšen način vzpostavljanja sodelovanja in prebijanja med bolj kredibilne zastopnike romske skupnosti v javnopolitičnem prostoru. Tudi z večjim zaupanjem Sveta v ostale organizacije, bi se sčasoma razvil napredek in delovanje v sožitju.

Romska skupnost v Sloveniji je na majhnem prostoru zelo razdrobljena, kar seva na področje vplivnosti in moči, kot tudi na pridobivanje in razpolaganje sredstev za razvoj skupnosti kot tudi na težave z lastno reprezentativnostjo. Tako imamo v Slovenijo peščico aktivnih Romov. Le-ti se dodobra poznajo med seboj, vključeni so pa v vse večje romske organizacije pri nas (Baluh 2011), med katerimi poteka tudi tekmovalnost za obstoj, večjo veljavo v skupnosti in izven nje ter za potrebna sredstva znotraj lastne države in širše, znotraj Evropske unije.

Posamezniki, ki so s svojo dejavnostjo prisotni pri vseh glavnih organizacijah ali se njihova vloga med posameznimi organizacijami menja, »seli« iz mandata v mandat povzroča tudi preobremenjenost aktivnih udeležencev. Zavaljo tega ne vlagajo svojega znanja in energije na takšen način, da bi prispevali največ v svoji meri. Pri tem je prikrajšana celotna romska skupnost, saj se njihovi predstavniki že tako in tako soočajo s premalo poznavanja področij, ki potrebujejo spremembe, z vlaganjem energije v reševanje sporov v sami romski skupnosti in z zagovarjanjem lastnega

delovanja pred ostalimi Romi. Obremenjenost z delom v več organizacijah naenkrat, čeprav naj bi se vse prizadevala za skupen cilj, pripelje do tega, da se ti eni in isti posamezniki ne morejo posvetiti določenemu projektu, delu v celoti (Klopčič 2011, Baluh 2011).

Institucija Varuha človekovih pravic, ki neformalno opozarja in spremlja nepravilnosti tudi na področju romske skupnosti, je že v svojem letnem poročilu leta 2010 jasno zapisala, da je ustanovitev Sveta romske skupnosti dobrodošla, vendar njegovo delovanje ni opravičilo za nedoseganje ciljev, k so mu bili postavljeni z nalogami, določenimi v Poslovniku. Kot glavne razloge tudi varuhinja človekovih pravic navaja že večkrat omenjene težave, kot so problematična sestava Sveta in neodgovorno ravnanje članov Sveta (Letno poročilo Varuha za leto 2010, 62).

Med bolj vidne dosežke Sveta od njegove ustanovitve leta 2007 se lahko šteje podan predlog za razširitev občin z oznako avtohtonega romskega prebivalstva (Klopčič 2011), velika aktivnost se pozna na kulturnem področju in pripravi programov, pri konkretnem reševanju zaposlitvenega problema s pobudami javnih del (Baluh, 2011), prijave na razpise sofinanciranja posameznih romskih organizacij (Rošer 2012) in podobno. Spodbuda in zagon bi bila potrebna predvsem pri aktivnem spremljanju posameznih področij, ki se nanašajo na romsko problematiko na državni ravni in vključevanju v procese odločanja s pobudami in predlogi, ki bi govorili o konkretnih rešitvah.

Pozitivne in dobrodošle so tudi točke dnevnega reda sej Sveta, namenjene evalvaciji dosedanjega in tekočega delovanja Sveta. Nekoliko grenak priokus ovrednotenja pa je dejstvo, da je evalvacija posledica kadrovske menjave predsedniških funkcij.

Tabela 4.1: Točke dnevnih redov sej Sveta romske skupnosti Republike Slovenije

TOČKE DNEVNIH REDOV SEJ	Število točk	Skupaj
obravnavanje/potrditev prehodnih zapisnikov	7	7
pregled dela Sveta/razprava o delovanju	11	11
proračun Sveta	7	7
Sestava		
članstvo (imenovanje članov)	11	34
kadrovske rešitve	20	
nadomestne volitve	3	
sodelovanje z romskimi društvi	1	1
razvijanje romske kulturne dejavnosti	1	1
Skupaj	60	60

Vir: Svet romske skupnosti Republike Slovenije

Iz šestnajstih prejetih dnevnih redov sej²⁰ smo točke dnevnih redov sej nanizali v vsebinske sklope²¹, glede na naloge in vlogo Sveta, določene s Poslovnikom Sveta romske skupnosti RS.

Največ razprave znotraj sej zajema sklop povezan s sestavo Sveta. Več kot polovica vseh točk dnevnih redov sej se nanaša na imenovanje članov, iskanje in razpravljanje o kadrovskih rešitvah ter nadomestnim volitvam, katerim so bile v celoti posvečene tri izredne seje v celoti. Vzrok je prenehanje mandatov sredi opravljanja funkcij v svetu. Imenovanje članov je povezano z nalogo Sveta, ki določa, da svet dejavno sodeluje pri uresničevanju razvojnega programa v povezavi z romsko skupnostjo (10. člen Poslovnika). Konkretno so te točke namenjene imenovanju nadomestnih članov in članov v komisije in odbore Sveta²², ki se ukvarjajo z romskimi

²⁰ Dnevni redi sej se nanašajo na obdobje od marca 2008 do junija 2012.

²¹ Izpuščene so točke Razno.

²² Na primer, Komisija za poslovnik in kadrovska vprašanja, Odbor za ohranitev identitete, jezika in kulture, Komisija za materialna vprašanja in prošnje, Komisija za izvedbo javnega razpisa.

vprašnji in v vladna delovna telesa.²³ Kadrovske rešitve se nanašajo na točke dnevnih redov sej, kjer so razpravljali o prenehanju mandatov, neaktivnosti delovanja nekaterih izmed članov sveta ter izvajali potrebne ukrepe, zaradi odstopov znotraj Sveta. V sklop kadrovskih rešitev je uvrščena tudi obravnavanje spreminjanje 10. člena ZRomS-1 na izredni seji, ki govori o sestavi Sveta.

O samem delovanju Sveta in o izvajanju sklepov sprejetih na preteklih sejah so člani Sveta razpravljali na enajstih sejah od šestnajstih. Znotraj tega sklopa so pregledovali vsebinska poročila o delovanju Sveta v določenih obdobjih ter obravnavali predloge Sveta za reševanje romske problematike.

Obravnavanje in potrjevanje finančnega proračuna Sveta zavzema pomemben del delovanja Sveta. 7. člen Poslovnika tudi izrecno določa, da je obveznost in pravica članov, da zagotavljajo nadzor nad finančnim poslovanjem Sveta. Po besedah dr. Klopčič je ravno neprikaz finančnega razporejanja sredstev Sveta večkrat vzrok za nezaupanje romske skupnosti v Svet, ki premalo truda vlaga, da bi Romom predstavil tudi ta vidik delovanja. Večino točk dnevnih redov namenjenih proračunu se nanaša na obravnavanje pritožb sprejemanja in razporejanja finančnih sredstev.

Skoraj zamerljiv del točk dnevnega reda sej, dve točki, sta namenjeni skrbi za ohranitev in razvijanje romske kulturne dejavnosti²⁴ in sodelovanju z romskimi društvi. Naj dodamo, da 10. člen Poslovnika jasno določa kot nalogo Sveta, sodelovanje z romskimi društvi in drugimi organizacijami, Zvezo Romov Slovenije in romskimi svetniki.

Od šestnajstih analiziranih sej je bilo sedem sej izrednih sej. Izredne seje so bile sklicane za namen nadomestnih volitev in zaradi pritožb glede razdelitev sredstev.

Poleg članov Sveta so bili na analizirane seje največkrat povabljeni vladni sodelavci, in sicer na deset sej, med njimi največkrat predsednik Urada za narodnosti RS, mag. Stane Baluh, na štiri seje so bili povabljeni člani volilnih komisij, medtem ko so bili svetovalci iz romskega področja in mediji vabljeni le na dve seji.

23 Vladno delovno telo za spremljanje uresničevanja vladnega programa ukrepov za Rome, Komisija Vlade RS za zaščito omske skupnosti

24 Ustanovitev romskega radia Romic.

Svet romske skupnosti je do sedaj najbolj definirana institucija na formalni ravni z jasno zastavljenimi cilji in določenimi nalogami, preko katere lahko Romi sami težijo in prispevajo k izboljšanju lastnih problematik, z vzpostavitvijo svojih pristojnosti, ki jih imajo na relaciji z državo in romsko skupnostjo. Je edini institut, ki se lahko z uresničevanjem svojih nalog, ki mu jih je določil zakonodajalec, aktivno vključuje v proces javnih politik in razvija svojo dejavnost izključno v smeri reševanja romskih problematik.

Zakonodajalec je z ustanovitvijo Sveta ta institut že prepoznal kot verodostojnega sogovornika na javnopolitičnem področju. Za večjo kredibilnosti in transparentnost mora Svet v tej vlogi prepoznati tudi romska skupnost, za dobrobit katere je Svet ustanovljen. Za doseganje tega pa je potreben, če povzamemo besede g. Baluha, miselni preskok v percepciji romske skupnosti. Temelj za doseganje takšnih sprememb se nahaja v večji prepoznavnosti Sveta znotraj romske skupnosti, v poznavanju in podpiranju ciljev in nalog, ki jih ima Svet ter tudi v podajanju inputov v obliki predlogov, opozarjanj in spodbud, s katerimi bi Svet pokrival vse romske tematike. Tu so tudi ostale romske organizacije, ki se čutijo neenakopravne, ker ne morejo sodelovati s članstvom v Svetu. Trenutno situacijo bi spremenilo tudi vlaganje v izobraževanje posameznih članov in njihovo demokratično in odgovorno zastopanje vseh članov. Enakopravno zastopanje vseh Romov je bistvena pomanjkljivost obstoječega Sveta, saj so nad tem plemenitim ciljem večkrat znajdejo osebni interesi in tudi osebne zamere.

Uvodno postavljeno hipotezo, da Svet romske skupnosti RS s svojo sestavo ustrezno reprezentira interese romske skupnosti, lahko ovržemo.

Kot je bilo ugotovljeno skozi celotno diplomsko delo, lahko izpostavimo, da sestava Sveta vpliva na neuspeh pri združevanju romske skupnosti, vpliva na pomanjkanje demokratičnosti znotraj Sveta, s čimer je otežena konstruktivna komunikacija in kredibilno delovanje Sveta. S tem Svet, čeprav je krovni romski organ, ne more pridobiti dodane vrednosti in boljše ocene delovanja s strani državnih organov,

romske skupnosti in ostalih organizacij. Neustreznost sestave Sveta je prepoznalo tudi Ustavno sodišče, ki je podalo mnenje o neenakopravnosti zastopanja interesov romske skupnosti. Svet je še dokaj mlad organ, kljub temu pa je zaznati negativnosti, ki jih povzročajo omenjene težave pri realizaciji zastavljenih ciljev, neudeležbi in neaktivnosti članov Sveta, s čimer se ustvarja nekonsistenčno telo in pri romski skupnosti še povečuje občutek neenakopravnosti zastopanja želenih interesov.

Trenutno stanje za uresničevanje zastavljene vloge Sveta, ki jo določa Zakon o romski skupnosti in Pravilnik Sveta romske skupnosti RS, je mogoče izboljšati z vključevanjem Sveta v reševanje romske problematike z boljšo organizacijo in boljšim poznavanjem procesov oblikovanja politik. Več znanja pomeni tudi večjo motiviranost in večjo zagnanost, ki so gonilna sila vsake organizacije, ki je na začetku svoje poti. Skratka, trenutna sestava Sveta bi lahko ustrezno reprezentirala interese romske skupnosti, v kolikor bi bile upoštevane in okrepljene vse točke, ki so dodeljene s Pravilnikom Sveta romske skupnosti RS pri vseh članih Sveta. Eden izmed najpomembnejših področij, ki lahko zagotovi uspeh je vsekakor boljša predstavitev Sveta romski skupnosti in bolj aktivno vključevanje le-te pri reševanju romske problematike. Posledično bi se ustvarjala večja homogenost med Romi.

5 SKLEP

Slovenija je ena izmed držav, v kateri je položaj Romov solidno urejen. Gre za zanimiv podatek, glede na vsa področja romske problematike, ki ostajajo odprta in brez pravih praktičnih rešitev, ki bi pomenile izboljšanje trenutnega položaja. Ni pa to zadosten pogoj, da bi se življenjski položaj Romov na ekonomski, socialno kulturni ravni in ravni participiranja v procesih odločanja bistveno spremenila na bolje in obetala napredek.

Samoiniciativnost, zagon in skrb za dobro vseh, so ključni elementi za uspeh. Tudi Svet romske skupnosti RS brez notranje sloge in prizadevanja za doseganje skupnega cilja ter strpnosti znotraj in izven romske skupnosti, ne more biti sam sebi namen in oživetiti s pravim pomenom, zaradi katerega je ustanovljen in so mu dodeljene določene pristojnosti.

Čeprav Svet romske skupnosti predstavlja krovno romsko organizacijo na državni ravni, se ovire pojavljajo pri njegovi posredniški funkciji med državo in romsko skupnostjo. Z boljšo angažiranostjo, podajanjem jasnih informacij o svojem delovanju, transparentnim delovanjem, se bo kazal glavni učinek tam, kjer je najbolj potrebno, pri sleherniku znotraj lokalne skupnosti, kjer je romska problematika vidna v praktičnih vsakodnevnih situacijah.

Poporodni krči delovanja Sveta romske skupnosti se lahko tako rešijo z zavestjo in zaupanjem romske skupnosti v Svet kot krovno organizacijo, z večjo prepoznavnostjo. Skratka, v slogi je moč.

6 LITERATURA

1. Albreht, Matjaž. 2010. Neavtohtoni Romi so diskriminirani. *Delo*, 2 (10. maj).
2. Bačič, Geza. 2005. Učinkovitejše delo romskih društev in romskih svetnikov med romsko populacijo. V *Romano kedijpe VI, Romski zbornik VI*, ur. Jože Horvat Muc, 15–19. Murska Sobota: Romani Union Murska Sobota.
3. --- 2009. Uvodna beseda. V *Romano kedijpe. Romski zbornik z okrogle mize o skupni skrbi za promocijo strpnosti, medkulturnosti in sožitja*, ur. Geza Bačič, 6–8. Murska Sobota: Zveza Romov Slovenije za Svet romske skupnosti Republike Slovenije.
4. Bačlija, Irena. 2005. Participacija romske skupnosti na lokalni ravni. V *Lokalna demokracija II. Uresničevanje lokalne samouprave v Sloveniji*, ur. Marjan Brezovšek in Miro Haček, 150–176. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
5. --- 2009. Vloga in položaj romskega svetnika v slovenskem sistemu lokalne samouprave. V *Lokalna demokracija III. Ob petnajsti obletnici ponovne uvedbe lokalne samouprave v Republiki Sloveniji*, ur. Miro Haček, 107–123. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
6. --- in Miro Haček. 2012. Minority political participation at the local level: The Roma. V *The international journal on minority and group rights*, ur. Maldoon Timothy, 53–68. Boston: Leiden.
7. Baluh, Stane. 2007. Za politično participacijo Romov. V *Romano kedijpe X. Romski zbornik X z okrogle mize o političnem položaju Romov*, ur. Geza Bačič, 9–15. Murska Sobota: Zveza Romov Slovenije.
8. --- 2009. Romska skupnost v Sloveniji. V *Romano kedijpe. Romski zbornik z okrogle mize o skupni skrbi za promocijo strpnosti, medkulturnosti in sožitja*, ur. Geza Bačič, 15–19. Murska Sobota: Zveza Romov Slovenije za Svet romske skupnosti Republike Slovenije.
9. --- 2011. Intervju z avtorico. Ljubljana, 14. oktober.
10. Brizani, Traja. 2000. *Le ostanite – Romi gredo*. Celovec: Mohorjeva založba.
11. Flander, Benjamin. 2004. *Pozitivna diskriminacija*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

12. Guet, Michael. 2003. Prispevek Sveta Evrope. V *Evropa, Slovenija in Romi*, ur. Vera Klopčič in Miroslav Pozler, 29–39. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
13. Hajoš, Ferenc. 2009. Svet Evrope in Romi v Sloveniji. V *Romano kedijpe. Romski zbornik z okrogle mize o skupni skrbi za promocijo strpnosti, medkulturnosti in sožitj*, ur. Geza Bačič, 20–24. Murska Sobota: Zveza Romov Slovenije za Svet romske skupnosti Republike Slovenije.
14. Horvat, Jožek. 1999. Položaj Romov v Sloveniji. V *Poti za izboljšanje položaja Romov v Srednji in Vzhodni Evropi*, ur. Vera Klopčič in Miroslav Pozler, 20–26. Ljubljana, Inštitut za narodnostna vprašanja.
15. Horvat, Jože. 2003. Romi na Slovenskem. V *Evropa, Slovenija in Romi*, ur. Vera Klopčič in Miroslav Pozler, 60–61. Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana.
16. --- 2005. Kronološki podatki o organiziranju Romov. V *Romano kedijpe VI. Romski zbornik VI.*, ur. Jože Horvat, 6–9. Murska Sobota: Romani Union Murska Sobota.
17. *Institut za narodnostna vprašanja*. Dostopno prek: <http://www.inv.si> (5. junij 2011).
18. --- 2011. *Romi v Sloveniji*. Dostopno prek <http://www.inv.si/Dokumenti/dokumentui.aspx?iddoc=182&idmenu1=125&lang=slo> (10. maj).
19. Janko Spreizer, Alenka. 2004. »Avtohtoni« in »neavtohtoni« Romi v Sloveniji: Socialna konstrukcija teritorialnega razmejevanja identitet. *Razprave in gradivo: revija za narodnostna vprašanja* (45): 194–215.
20. Klinar, Peter. 1991. Romi med revščino in etnično deprivilegiranostjo. V *Romi na Slovenskem*, ur. Vera Klopčič in Sonja Novak Lukanovič, 24–36. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
21. Klopčič, Vera. 1991. Pravni položaj Romov. V *Romi na Slovenskem*, ur. Vera Klopčič in Sonja Novak Lukanovič, 64–72. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
22. --- 2003. Romi v novi Evropi/Dekada za vključevanje Romov. V *Evropa, Slovenija in Romi*, ur. Vera Klopčič in Miroslav Pozler, 78–92. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.

23. --- 2007. *Položaj Romov v Sloveniji: Romi in Gadže*. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
24. --- 2011. Intervju z avtorico. Ljubljana, 4. oktober.
25. Komac, Miran. 2007. Education for Efficient Political Participation of the Roma Community in Slovenia. V *Social Inclusion of Roma*, ur. Miran Komac in Romeo Varga, 107–129. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
26. Krajnc, Katja. 2006. Slovenski Romi in njihovi svetniki. V *Zakaj pri nas žive Cigani in ne Romi: narativne podobe Ciganov/Romov*, ur. Božidar Jezernik, 233–244. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
27. Mejak, Renata. 1991. O nekaerih problemih Romov na Madžarskem. V *Romi na Slovenskem*, ur. Vera Klopčič in Sonja Novak Lukanovič, 56–64. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
28. Miklič, Bogdan. 2007. Ustanovljen Svet romske skupnosti. V *Cigani nekoč, Romi danes*, ur. Bogdan Miklič, 38–42. Murska Sobota: Zveza Romov Slovenije.
29. Obreza, Janez. 2003. Romi v slovenskem pravnem redu in njihova politična participacija na lokalni ravni v luči predvidenih zakonskih sprememb. V *Evropa, Slovenija in Romi*, ur. Vera Klopčič in Miroslav Pozler, 46–60. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
30. Park.si. 2011. *Za podpredsednico Sveta romske skupnosti izvolili romsko svetnico Dušico Balažek*. Dostopno prek: <http://www.park.si/2011/02/za-podpredsednico-sveta-romske-skupnosti-izvolili-romsko-svetnico-dusico-balazek/> (20. januar 2012).
31. Petrovčič, Peter. 2011. Romi. Ujetniki lokalne in državne politike. *Mladina*, 11 (18. marec).
32. Polzer-Srienz, Mirjam. 2003. Romi in evropska integracija. Primerjava stanja v Sloveniji, Avstriji in na Hrvaškem. V *Evropa, Slovenija in Romi*, 92–106. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
33. *Poslovník Sveta romske skupnosti Republike Slovenije*. Ur. I. RS 94/2007 (16. oktober 2007).
34. Romske novice. 2011. *Izvolili tudi romske svetnike, ki bodo v Svetu romske skupnosti*. Dostopno prek: <http://www.romskenovice.si/clanek2011/01/06/izvolili-tudi-romske-svetnike-ki-bodo-v-svetu-romske-skupnosti.html> (10. januar 2012).

35. *Romski akademski klub*. Dostopno prek: <http://www.romskiakademskiklub.si/> (15. november 2011).
36. Rošer, Janja 2012. Intervju z avtorico. Ljubljana, 31. maj.
37. Rtv slo.si. 2012. *Romske svetnike bo vodila Janja Rošer*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/slovenija/romske-svetnike-bo-vodila-janja-roser/277623> (25. februar 2012).
38. Rudaš, Darko. 2003. Večno vprašanje: So Romi res tako slabi, kot nekateri trdijo? V *Evropa, Slovenija in Romi*, ur. Vera Klopčič in Miroslav Pozler, 106–112. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
39. Sardelič, Julija. 2010. Multikulturalizem in položaj Romov v Sloveniji. V *Socialno delo*, ur. Špela Urh in Lešnik Bogdan, 109–120. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
40. STA. 2011. *Kljub zapletom Svet romske skupnosti opravil izredno sejo o zakonu o romski skupnosti*. Dostopno prek: <http://www.sta.si/vest.php?id=1612435> (10. januar 2012).
41. Šiftar, Vanek. 2011. Cigani ali minulosť v sedanjosti. V *Dr. Vanek Šiftar - slovenski romolog: ob devetdesetletnici rojstva in desetletnici smrti: (1919-1999-2009)*, ur. Tancer Mladen, 37–46. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja; Petanjci: Ustanova dr. Šiftarjeva fundacija; Murska Sobota: Svet romske skupnosti Republike Slovenije.
42. Štrukelj, Pavla. 1991. Etnološke raziskave romske populacije v Sloveniji. V *Romi na Slovenskem*, ur. Vera Klopčič in Sonja Novak Lukanovič, 35–56. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
43. Tancer, Mladen. 2003. Izobraževanje Romov v Sloveniji. V *Evropa, Slovenija in Romi*, ur. Vera Klopčič in Miroslav Pozler, 66–78. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
44. Urad Vlade RS za narodnost. 2012. *Romska skupnost*. Dostopno prek: http://www.arhiv.uvn.gov.si/si/manjsine/romska_skupnost/index.html (marec 2012).
45. Urh, Špela. 2010. Za vključevanje Romov. V *Socialno delo*, ur. Špela Urh in Bogdan Lešnik, 71–72. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
46. *Ustava Republike Slovenije*. 1991. Ljubljana: Uradni list RS.

47. Varuh človekovih pravic RS. 2011. *Letno poročilo Varuha človekovih pravic Republike Slovenije za leto 2010*. Dostopno prek: http://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/lp/LP10.pdf (12. oktober 2011).
48. Winkler, Peter. 1999. Izkušnje Slovenije pri urejanju položaja Romov. V *Poti za izboljšanje položaja Romov v Srednji in Vzhodni Evropi*, ur. Vera Klopčič in Miroslav Pozler, 25–31. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
49. *Zakon o lokalni samoupravi (ZLS)*. Ur. l. RS 72/1993 (21. december 1993).
50. *Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (ZRomS-1)*. Ur. l. RS 33/2007 (13. april 2007).
51. Zaviršek, Darja. 2010. Etnizacija in patologizacija Romov in romskih skupnosti. V *Socialno delo*, ur. Špela Urh in Lešnik Bogdan, 85–98. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
52. Zupančič, Jernej. 2003. Romska vprašanja v luči prostorskih odnosov. V *Evropa, Slovenija in Romi*, ur. Vera Klopčič in Miroslav Pozler, 112–130. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
53. --- 2007. *Romska naselja kot poseben del naselbinskega sistema v Sloveniji*. Dostopno prek http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/geo/publikacije/dela/files/Dela_27/12_zupancic.pdf (10. april 2008).

PRILOGE

PRILOGA A: Intervju ga. Vera Klopčič

oktober 2011

1. *Kaj po vašem mnenju Svet odlikuje kot institucionalizirano obliko sodelovanja romske manjšine pri oblikovanju politik za romsko skupnost?*

Ja, treba je pogledati recimo, kako se je začelo to organiziranje v Sloveniji na nacionalni ravni. Zveza Romov, na nacionalni ravni, je bila ustanovljena šele v letu 1996, to se pravi to je eno, fenomen novejšega obdobja in potem, ko je bil sprejet Zakon o romski skupnosti, je bil oblikovan Svet romske skupnosti. Kot veste se je največ vprašanj do sedaj pojavljalo, pred ustavnim sodiščem so bile različne pobude, obstajajo tudi različna gradiva, med njimi poročilo Varuha, kis e nanašajo na sestavo Sveta romske skupnosti. Pri tem je potrebno upoštevati, da je leta 2007, ko je bil sprejet Zakon o romski skupnosti, je nekako še vedno veljalo mnenje, da je Zveza Romov reprezentativna organizacija Romov v celi Sloveniji in zato ima tako visoko število mest (v sestavi Sveta romske skupnosti op.p.), 14 jih imenuje Zveza Romov. Pozitivno pri tem je to, da je Zveza Romov med temi predlaganimi člani Sveta romske skupnosti uvrstila tri člane neavtohtonih Romov in po mojem mnenju je to velik premik, ker pomeni, da je na blag način, soft law oziroma kakorkoli ga že poimenujemo, je sistem nekako preskočil ovire, ki so v Zakonu o lokalni samoupravi in v drugi zakonodaji, ki nekako postavljajo Rome v drugačen položaj Rome v 20 občinah. Na ta način, ko pa, se v sestavi nahajajo predstavniki neavtohtonih Romov, eden je iz Maribora, eden iz Velenja, pa tudi iz Ljubljane Mojca Rakipov, to se pravi trije predstavniki so predstavniki neavtohtonih skupnosti. V tem okviru je sestava Sveta romske skupnosti korak naprej. So sicer predlogi pobude za spremembo avtohtonih občin, ampak to je že druga zgodba, ampak če vzamemo konkretno, kaj je prinesel Svet romske skupnosti, je v tem en napredek. Tudi za razliko od drugih, če vzamemo število romskih svetnikov in število Romkinj, sta dve predstavnici, samo dve ženski. Tukaj v Svetu romske skupnosti so pa procentualno kar dobro

zastopane. Če gledamo iz tega vidika, imajo svojo besedo, tako da se mi zdi to zelo dobro. Te dve stvari sta mi pri Svetu romske skupnosti všeč, ker kažejo na nek napredek.

2. *Katere dosežke sveta poznate? Vam je poznano koliko projektov, pobud in predlogov je svet realiziral?*

Skupaj s Svetom smo izdali publikacijo, pred kratkim, 9. septembra. Če sem prav razumela so tudi sedaj pripravili predlog za razširitev občin, ki naj bi bile vključene oziroma avtohtone. Sicer mi pa ni znano, saj nas vežejo bolj konkretne oblike sodelovanja, ker se tudi osebno poznamo in na ta način potem sodelujemo pri določenih projektih. Poznano mi je, da imajo stalno izobraževanje članov sveta, kar se mi zdi tudi dobro, potem v tem okviru sodelujemo tudi mi z njimi, s posredovanjem različnih informacij.

3. *Omenili ste, da je težko obravnavati posamezne organizacije romske skupnosti, ker jih je potrebno gledati kot celoto, vendar vseeno kaj bi bilo tisto, kar Svet romske skupnosti loči od ostalih romskih organizacij, od Zveze Romov, Foruma, itd, glede na to, da število dejavnih Romov ni veliko in se ene in iste osebe pojavljajo v vseh teh organizacijah? Npr, 14 Romov v Svetu prihaja iz Zveze Romov Slovenije, kaj ti člani lahko dodatno prispevajo romski skupnosti, kar niso mogli storiti znotraj Zveze Romov Slovenije?*

Svet ima institucionalni okvir za delovanje, Zveza Romov je pa bolj usmerjena v delovanje in sodelovanje društev, tistih ki želijo. V Svetu romske skupnosti so pa bolj formalizirane oblike na državni ravni z bolj začrtanami nalogami, znotraj okvira, ki se ga mora držati.

4. *Kako so Romi sami pozdravili ustanovitev Sveta, vidijo v njem kakšno rešitev?*
Zelo težko je podati posplošeno oceno, ker je del Romov, ki se s temi vprašanji organiziranosti na nacionalni ravni na tak način ne identificira. So skupine, ki so nasploh proti organiziranju na državni ravni, ker menijo da so razlike med Romi, npr na Dolenjskem in Prekmurje, take, da je to nemogoče, ali da je položaj neavtohtonih Romov v Ljubljani ali Sintov takšen, da so vse te skupine diskriminirane, da zastopa

Svet samo en del romske skupnosti. Nesoglasja so popolnoma razumljiva glede na to, da je to sedaj šele začetek procesa in tudi začetek sprejemanja skupnih stališč, kar pomeni, če razložimo enostavno, da se moraš tudi kakšnim svojim ciljem odreči. V tem procesu je zaenkrat nemogoče pričakovati, da bo Svet zapolnil vse te vrzeli. Tudi ustavne pobude kažejo na to, da njihovi nosilci mislijo, da so izključeni. Gotovo je pa to ena oblika delovanja, ki je v taki strukturi družbe, kot je naša, nujna kot sogovornik na institucionalni ravni.. to ne pomeni, da niso druge oblike, ravno tako zaželeno, ampak v taki strukturi, da ima Svet romske skupnosti takšna in takšna pooblastila in ga je potrebno na ta način upoštevati. Z institucionalnega vidika je Svet romske skupnosti tisti, ki je pooblaščen za zastopanje romske skupnosti.

5. *Menite, da so lahko nestrinjanja znotraj Sveta konstruktiven dejavnik, ki bi sčasoma pripeljal k zares trdni krovni obliki organiziranosti Romov?*

Seveda, tako je tudi zastavljen. Ne more pa pokriti tudi drugih dejavnosti, ki jih morajo Romi začeti, kot npr dialog z lokalnim prebivalstvom.

Pri nas se mi zdi največja napaka razmišljanje, da vse dejavnosti organizira le Zveza Romov, to mora biti odprto za vse in ko bo ta zavest prisotna med Romi, da si koristijo, če sodelujejo, potem bo tudi teža med pripadniki romske skupnosti večja in se povečalo njihove zaupanje v posamezne organizacije.

6. *Kaj menite, da ovira komunikacijo oz povzroča največ trenj med člani Sveta?*

V primeru proslave naselja Pušča se je pokazala pozitivna lastnost Sveta, v smislu združevanja z ostalimi organizacijami. Ve se, da so glavna nesoglasja prisotna med določenimi posamezniki (med Rudašem in Jožekom Horvatom). Velika večina se odeležuje tudi romskih taborov, ne glede na to, da so emd njimi nesoglasja, kar se mi zdi zelo pozitivno in če se bo na tak način našel skupni jezik pri nekaterih osebah za odločilne zadeve, se bo našel tudi za druge zadeve. Glavni problem, po mojem mnenju, je v tem, da so pravila financiranja za potrebe romske skupnosti tako toga in administrativna, da pride večkrat do spora med posameznimi Romi in očitkov vseporek, zaradi podajajnja polovičnih informacij o pridobitvah sredstev, s tem ima drugi del romske skupnosti občutek zapostavljenosti pri možnosti črpanja sredstev. Ko bodo stvari bolj transparentne, se mi zdi, da bo rešen tudi en del teh sporov.

7. *Kaj bi po vašem mnenju pomagalo k večji transparentnosti? Sprememba zakonskih in birokratskih določil ali dojemanje samih Romov, da bodo nekateri okviri vedno obstajali ter da črpanje po vsej verjetnosti ne bo nikoli enakomerno za vse?*

Veliko nesporazumov je bilo tudi pri evropskih sredstvih, pa tudi nacionalnih, ker obstajajo določeni zamiki pri plačilih, ki se ga čaka več časa, se pravi administrativne ovire, pri Romih pa ta zamik pomeni dodatna zadolževanja pri bankah, da so lahko plačevali obveznosti določenih projektov. Eno je razumevanje, da to ni nagajanje Zveze Romov, v tem konkretnem primeru, ampak da so takšna pravila, v katerih smo se znašli vsi ali pa da bi se v komisiji za romska vprašanja, za takšne primere in projekte, katerih nosilci so predstavniki romske skupnosti najde nek kapital, ki se jim ga izroči predhodno. Drugo, kar mislim, da se pa sedaj pojavlja je pa priznavanje narejenega dela tistim, ki so uspešno peljali stvari pred nekom ter odgovorno nadaljevanje naprej, da se ne kritizira delo predhodnikov, temveč upošteva, da so te stvari skupni dosežki, kot je bilo vidno na Pušči. Ne moremo pa pričakovati od ljudi, da se bodo kar naenkrat poklopili v to abstraktno terminologijo. Večkrat se potem postavlja tudi vprašanje, ki se je pojavljajo tudi ob delu z romskimi svetniki, ki niso ime infrastrukture, niso imeli svojih prostorov, Romi so se na njih obračali na domača vrata, vendar so v drugem krogu ponovno kandidirali in se na nek način naučili te komunikacije. To je nek razvoj, da so se odločili, da gredo ponovno kandidirati in da so ponovno dobili zaupanje Romov.

8. *Ali ocenjujete trenutno sestavo sveta kot enakopravno zastopanje vseh slovenskih Romov?*

Vem, da je bila rešitev iz leta 2007 pragmatična rešitev, če se pa bodo sedaj izoblikovale še kakšne druge pobude pa je potrebno pustiti prostor, da se jih upošteva, tudi Zveza Romov ne bo vedno delovala tako, kot je delovala pred petnajstimi leti ob svojih začetkih.

9. *Ali menite, da bi spremembe pri sestavi sveta vplivale na uspešnost njegovega delovanja? Če ja, kakšne spremembe bi bilo potrebno uvesti?*

Pozitivno je vključevanje žesnk romske skupnosti, da so Rominje zastopane in da imajo možnost ter da ne prihaja do diskriminacije, ki je drugače prisotna v javnem

prostoru. Druga stvar je pa ta, da je Svet romske skupnosti ena institucionalna oblika, je pa za pričakovati, da se bodo izoblikovale tudi druge forme na tej ravni. Menim, da je napačno, ko se izpostavi ena oblika, kot edina možna. Seveda je Svet tudi zelo pomemben, vendar mogoče še kakšna oblika za propogiranje kakšne druge skupine mogoče tudi v okviru Zveze Romov, ki bodo imele možnost biti zastopane v Svetu. Nasploh se mi zdi to napačno pri varstvu manjšin. Manjšinske pravice so po Okvirni konvenciji ravno tako del mednarodnega pravnega varstva človekovi pravic in ves ta razvoj ali pa tudi nezadovanje pri varstvu človekovih pravic, se seveda pozna tudi pri varstvu manjšin. Potrebno se je zavedati, da ko govorimo o posebnih pravicah, govorimo o pravicah, ki so financirane iz javnih sredstev. To ni recimo isto varstvo kot je bilo po členu 27 pakta, ampak kar je v bistvu ena oblika negativnega varstva, da Romov v državah, kjer živijo, ne bodo kratene pravice. Je oblika varstva, ki je bila na mednarodni ravni splošno sprejeta v tem Paktu, potem so posamezne države to dopolnjevale s posebnimi ukrepi in seveda je razvoj prišel do tega, da to varstvo samo na teritorilanem območju ne more odgovoriti vsem zahtevam. Spoštovana mora biti identiteta posameznika in njegova odločitev. Teritorij ne more biti verodajen temu, kakšne pravice bo imel posameznik.

10. Poznate na kakšen način poteka sodelovanje sveta z drugimi javnopolitičnimi igralci? Katere so pomanjkljivosti sodelovanja sveta z ostalimi organi, na kaj bi se morali osredotočiti?

Mogoče bi se morali bolj posvetiti pripadnikom romske skupnosti, da bi jim lahko le-ti predstavili svoje dosežke, težave, s katerimi se srečujejo. V Sloveniji smo imeli situacijo, da je bila Zveza Romov tudi predstavnik v mednarodnih zvezah, v evropskem forumu v Strassbourgu je bil predstavnik, ki ni član Zveze Romov, vse je potrebno gledati kot celoto, predstavništvo na lokalni ravni, na državni ravni in tudi na mednarodni ravni. To se mi zdi ena taka dinamika, ki bo pripeljala do kakšnih sprememb, ker zaenkrat je bila celotna stvar bolj vezana na osebe, na posameznike in mogoče ravno v tem okviru se spomnim primera, ko se je začela kampanja Dosta – ustavimo predsodke, da bi moral biti Svet romske skupnosti tu bolj prepoznaven. Saj delajo veliko na tem področju, vendar tako da bi bolj prepoznaven, da bi tudi Romi čutili, da je to tisti organ, ki ima veliko pristojnosti, da lahko ukrepa. Je pa to še

nov fenomen v slovenskem prostoru in še ni tako zelo sprejet pri Romih, pa tudi ne v enaki meri.

11. Ali delovanje sveta na določen del romske skupnosti vpliva privilegirano oz. zapostavljeno?

Težko je reči in zelo težko je ločiti, ko govorimo npr o težavah Romov na Dolenjskem, kaj so sedaj težave Romov in kaj so težave lokalnega prebivalstva, ker skozi zgodovino gledano so bile težave v nekaterih skupinah vedno prisotne, v nekaterih krajih pa ne in je bil ta pritisk dovolj močan, da se izobražebni Romi do predkratkim niso udeleževali, tudi sama romska skupnosti jih je izločila. Tako ni veliko oseb, ki bi lahko delovale v javnem življenju v korist romske skupnosti in bile sprejete s strani Romov. Tudi v primeru romskih svetnikov lahko vidimo težave z izpeljavo celotnega mandata, ter če tu prepoznamo nacionalni interes kot je bilo mišljeno, da svetniki prenašajo lokalne interese na to raven, je dejansko res težko nekoga, ki je izobražen, sposoben in ki bi se bil pripravljen izpostavljati. To je po mojem mnenju vzrok razliki med Romi samimi. Medtem ko je v Prekmurju nabor oseb, ki imajo končano srednjo šolo, poklicno šolo, ter upokoencev, ki so zaključili delovno dobo, demografski podatki kažejo, najvišji v Prekmurju. Pri tem govorimo o osebah, ki so se opredelili za Rome. Izobraženi mladi bodo pripeljali spremembe, v načinu razmišljanja, v načinu življenja.

12. Ali vam je poznano na kakšen način se svet trudi za ohranjanje romske kulture in tradicije?

Poznano mi je, da seodelujejo pri več dejavnostih, ena izmed njih je tudi publikacija, ki je nastala s skupnim sodelovanjem. Ob večjih dogodkih so prisotni vsi pomembnejši romski predstavniki, tudi Sveta.

PRILOGA B: Intervju g. Stane Baluh

14. oktober 2011

1. *Kaj po vašem mnenju Svet odlikuje kot institucionalizirano obliko sodelovanja romske manjšine pri oblikovanju politik za romsko skupnost?*

Svet je dejansko novost na pravnem področju, v Evropi. Kot drugo, ko smo pripravljali Zakon o romski skupnosti, ki je specifikacija tega Sveta in vloga Sveta, smo morali najti znotraj zakonodaje subjekt javnega prava, to pomeni, da deluje v javnosti oziroma da ima neposredno predstavništvo do najvišjih institucij, to pomeni državnih institucij, vladnih služb in pa državnih organov, ministrstev. To je bil eden od zelo pomembnih razmislekov, ko smo razmišljali o predstavitvi Sveta. Naloge Sveta so bolj podrobno opredeljene v njihovem Poslovniku, ker je v Zakonu zelo težko opredeliti natančne naloge. Dejstvo je, da je na nek način država kot subjekt s tem dobila pravnoformalnega sogovornika in da je na nek način ta tematika Romov bolj prisotna prek informacij Sveta tudi na državni ravni. Smisel Svet je, malo smo se zgledovali že po obstoječih pravni podlagi že obstoječih narodnih skupnosti, se pravi italijanski in madžarski, da bi imeli aktivno vlogo na vseh področjih, se pravi pri pripravi posameznih zakonov, delovanja v različnih delovnih skupinah, komisijah itd. Izpostavil bi, da gre za zelo začetno delovanje Sveta, to pomeni, da je sedaj Svet v poporodnih bolečinah. Konkretno vrste nalog Sveta, poleg ostalega dela, ki naj bi ga opravljali, bi zelo težko opredelili ker je Svet šel čez neke faze, nestrinjanja znotraj skupnosti in namen tega ni bil da zakonadajalec razdvoji skupnost, ampak jo bolj poenoti pri aktivni participaciji. Zgodilo se je ravno to, kar se zgodi ponavadi in je neke vrste evropski fenomen narodnih skupnosti, da ko zakonadajalec z zakonom poseže v neko skupnost, da pride do razdvoja oziroma razkroja. Podobno se je zgodilo tudi v tem primeru pri naši romski skupnosti. Moje mnenje je, da pravni subjekt še ni doživel svojega vrha delovnja in da bo moral biti v bodoče še bolj aktiven pri konkretnih stvareh svojih nalog. Konkretno, 21 članov in predsednik, nimajo zdefiniranega svojega dela, kot je bilo, ko se je zadeva pripravljala in kot si jo je zakonadajalec v tej fazi predstavljal, se pravi pomanjkanje njihove aktivne participacije in vsebinskih vložkov po posameznih področjih. Tega žal do danes še ni, vendar osnova je postavljena, sama skupnost se bo morala glede tega poenotiti

in da bo v Svetu vidla instrument za njihovo aktivno participacijo, ne pa instrument, ki bi skupnost razdvajal. Klasično je navzoče to, v celotnem slovenskem prostoru, da je parcialnost zelo navzoča tudi v romski skupnosti, se pravi Prekmurje, Dolenjska, Notranjska, Bela Krajina, Posavje, kakorkoli že, zakonadjalec tega elementa ni najbolje upošteval, bi rekel, da ga ni predvidel, da bi prišlo do takih ostrih delitev znotraj skupnosti, medsebojnih zamer in posledično neaktivnosti v omenjenem pravnem subjektu, ki jim je dan na razpolago.

2. *Katere dosežke sveta poznate? Vam je poznano koliko projektov, pobud in predlogov je svet realiziral?*

Oni bi morali znotraj 21 članov, to je tudi navodilo zakonodajalca, da bi se spremljalo posamezna področja, od sociale do priprave prostorskih načrtov, do šolstva, kulture itd. Seveda, da bi ti ljudje znotraj Sveta bili aktivni pri spremljanju posameznih zadev, ki se dogajajo na državni ravni. Eden očitek bi lahko bil, da nimajo poslanca v državnem zboru, kot ga imajo Italijani in Madžari. Ne glede na to bi lahko današnja tehnologija omogočala aktivno participacijo preko spremljanja posameznih portalov in sodelovanja v sami fazi priprave. Vsebinski so posamezniki, ki so v Svetu, že aktivno, zelo aktivni so v vladni komisiji za romska vprašanja, vsebinsko participirajo, potem so pri pripravi učnega kurikulumu bili zelo aktivni in pri pripravi Nacionalnega programa, ki smo ga mi pripravljali in so bili zelo aktivni s konkretnimi pobudami, recimo na področju zaposlovanja, pobude za način zaposlovanja javnih del itd, bili so izredni aktivni, kakor tudi pri pripravi kulturnih programov v okviru posameznih ministrstev. Skratka, vse te aktivnosti so, vendar dejstvo je, da so nekateri posamezniki, ki so večplastno aktivni. Moje mnenje je, da ni 21 ljudi, ki bi lahko praktično naredili revolucijo na tem področju.

3. *Kako bi uspešnost Sveta označili kot uspešen, glede na druge oblike romskega organiziranja pri nas? Kaj je tisto, kar ga loči od drugih organizacij?*

Kot ste že omenili, je bila Zveza Romov Slovenije tista vodilna organizacija v celotni državi. Ko se je Svet ustanovil je bilo v prvi vrsti težko za državo, ker je izgubila klasičnega sogovornika in drugič je bilo težko tudi za romsko skupnost, za posameznike dojeti, da gre za dva ločena subjekta, Zveza je neke vrste zasebnega

prava, Svet pa javnega prava. Te ločnice bi bilo zelo težko potegniti, je pa ena od variant, da tudi sestava Sveta, za katero se govori, da je vprašljiva, da je nedemokratska, ampak v tistem delu, v tistem času, ko se je zakon pripravljala in Svet ustanavljal, je bila Zveza Romov Slovenije tisti reprezentativni organ, ki je bil skoraj edini legitimen v Sloveniji in se je zakonodajalec odločil, da bo imel največ članov. To ne pomeni, da se ne začne znotraj skupnosti neka demokratična razprava, ampak meni je edino žal, da romska skupnost to vse počne v javnosti, da ne poteka znotraj, ampak da mora varuhinja dajati pobude v ustavno presojo itd, skratka, če bi bili dovolj demokratični znotraj skupnosti, tak kot se sedaj počne, je bil tudi razmislek, pobuda v skupnosti, na pravni podlagi, da se začnejo razgovori o preoblikovanju omenjenega Sveta oziroma da bi se različni akterji, ki so izven tega Sveta in bi želeli participirati v Svetu, da se ta forum odpre, pregleda sestava, da se potem tudi bolj konkretno naloge preuredijo in morda s tistimi, ki pa mogoče sedaj nočejo komunicirati s Svetom. Na osnovi tega, da se vključi različne subjekte v Svet in bi rekel, bi lahko več aktivnosti in več dela potekalo na konkretnih zadevah.

4. V kolikšni meri bi ocenili enotnost sveta pri osredotočenosti na dobrobit romske skupnosti za njegovo uspešno delovanje? Ali so lahko nestrinjanja v tem organu tudi pozitivno konstruktivna?

Na začetku je bilo tako, da so bili znotraj Sveta zelo poenoteni, potem se pa, ampak veste, to je proces v vsaki skupnosti in to je dobro na nek način, saj s tem ko prihaja do konflikta neka skupnost tudi dozoreva in raste in mislim, da se tudi to dogaja sedaj, ta proces. Nekateri akterji, ki so bili zelo indferentni do sodelovanja v samem Svetu, bi morda sedaj postali pa tisti, ki so prišli do nekih ugotovitev, da se je potrebno ponovno povezati in izkoristiti pravno formalne možnosti, ki jih Svet ima. Edina težava je, ko je treba gledati romsko skupnost, če jo gledamo povsem iz pravno formalnega vidika, bi rekli, glejte, se ne znajo med seboj zmeniti, pustimo jih pri miru, ampak to ni res, ker moramo gledati iz pozicije, da gre za skupnost, ki ima svojo kulturo, svojo tradicijo in tudi svoj način razmišljanja in seveda, ko je neka skupnost oblikovana v nekem prostoru in ko pride nek zakon, lex, ki jo omejuje, kar se je tudi definitivno zgodilo v tem primeru s tem korakom, je potem tudi potrebno računati na reakcijo te narodne skupnosti, kako to sprejeti. In seveda, ko se to

spremlja, se začne tudi razkroj v nekem sistemu njihovega klasičnega razmišljanja in to je pojav prepirov, ki se lahko zgodijo v neki skupnosti, in to se je zgodilo. Bi rekel, da je začetna enotnost prerasla v osebna nasprotovanja drug drugemu in s tem krojila tudi neenotnost celotnega Sveta, kar pa je skrb vzbujajoči element, ko se težko poenotijo glede bistvenih vprašanj, kot je proračun itd. Ko se ta osebna raven prenese na to celovitost je pa lahko resen problem in tu je Svet pred zelo resnim problemom, ker so nekateri posamezniki iz osebnih razlogov bili neaktivni oziroma se niso udeleževali določenih sej brez tega, da bi se vprašali, kaj pa to pomeni za celotno romsko skupnost. To pa je velika škoda za samo romsko skupnost in vprašanje, če se posamezniki tega zavedajo. Mislim, da se bodo zadeve počasi skristalizirale, tako poslanstvo kot popkovina med Zvezo in Svetom ter ostalimi zvezami. V vsej te poplavi zvez pa se lahko tudi sprašujemo, kaj je bil motiv te grupacije, ali bi ta grupacija res pospešila uspešnost romske skupnosti v celoti gledano ali je to zgolj iz nasprotovanja eden drugemu. To so elementi, ki jih zakonodajalev v zakonu zelo težko predvidi, v realnosti se pa potem dogajajo. Jaz računam, da bo Svet deloval odgovorno, lastno participiral, pravna podlaga za to pa je že osnovana, znotraj tega pa je pomemben način in pristop njihove demokratičnosti. Tu je potrebno upoštevati način neke skupnosti.

5. Ali ocenjujete trenutno sestavo sveta kot enakopravno zastopanost vseh slovenskih Romov?

Ne. Tu je bilo tudi veliko polemik v javnosti, dejstvo pa je, da se morda iz osebnostnih zamer v javnosti prikaže kot, da je to neenoten Svet, ampak tu gre za osebne spore, kjer nekdo ni hotel sodelovati, kljub temu, da je bil povabljen k sodelovanju, da bi bil nekdo lahko izvoljen v Svet, pa ni hotel in se s tem sproža različna namigovanja in vprašanja v javnosti. Na osnovi demokratičnosti je bil Svet osnovan takšen kot je leta 2007, mnogo teh, ki so se potem odcepil od Zveze, v tem času pa se je ta prostor preobiloval in je Svet dolžan na to situacijo pogledati in odpreti vrata, dati možnost participacije tudi drugim grupacijam, ki so nastale, kar lahko tudi zakonodajalec samo pozdravlja.

6. *Ali menite, da bi spremembe pri sestavi sveta vplivale na uspešnost njegovega delovanja? Če ja, kakšne spremembe bi bilo potrebno uvesti?*

Ne, mislim da ne. Tudi, če bo priplo do kakršnihkoli sprememb, na kar tudi računam, da bo prišlo oziroma bi si na nek način želel, da bi bili Romi bolj pestro zastopani, morda še kdo iz Ljubljane, morda kakšen Sint, skratka, da bi bila ta pestrost bolj barvita. Ni pa pomembno, ali ti sediš v Svetu ali pa ti ne sediš v Svetu, pomembno je, kaj ti konkretna predlagaš, ti lahko kot član romske skupnosti predlagaš Svetu nek dober predlog, ki ga potem Svet potem prenese na državno raven. Ko bo ta zadeva enkrat jasna v zavesti romske skupnosti, da lahko s svojimi konkretnimi predlogi participirajo pri možnosti, ki jih ima Svet, ne glede na to, ali sediš v Svetu ali ne in da bo to Svet sprejel in posređoval naprej, pri čemer je potrebno malo spremeniti tudi miselni sistem, potem bomo lahko govorili o aktivnostih Sveta, ki bo tudi konkretno participiral s svojimi pravnimi možnostmi.

Znotraj skupnosti se ljudje zelo dobro poznajo in morda mi kakšnih informacij sploh ne vidimo in ne poznamo in imajo vpliv na posameznike na tej mikroravni, kot vi pravite, vpršanaje je, v kakšni luči so določene možnosti oziroma stvari, ki bi bile možne, predstavljene tem ljudem. Večkrat se tudi zgodi, da so bili določeni ljudje zavedeni, v smislu, kot sva prej ugotavljala, da izražajo svojo nejevoljo in napram delovanja Sveta, s čimer se ustvarja nerealna slika, zgolj z namenom, da se nasprotuje subjektu Sveta. Dokler se bodo te zadeve dogajale in ne bo tega miselnega preskoka v tej miselni percepciji, potem bodo težave. Vendar majhni koraki bodo rodili tudi uspeh.

7. *Poznate na kakšen način poteka sodelovanje sveta z drugimi javnopolitičnimi igralci?*

Za nas je Svet krovna organizacija, s katero imamo pogodbo na osnovi Zakona o romski skupnosti, znjimi komuniciramo, se pogovarjamo, medsebojno obveščamo. Mi ohranjamo stike tudi z vsmi ostalimi, tudi s tistimi ki se ne strinjajo, vrata so odprta za vse, Svet je pa tista krovna organizacija, s katero tudi v glavnini največ komuniciramo.

8. *Katere so pomanjkljivosti komuniciranja s Svetom?*

Ja, seveda, v smislu tega, da si morda zakonodajalec tudi večkrat predstavlja, da bi Svet marsikaj naredil drugače, kot ta naredi, kar je pa tudi legitimno iz njihove stvari, vendar se tudi oni učijo na svojih napakah. Dejstvo pa je, da svetujemo, načeloma pa zelo dobro sodelujemo.

9. Poznate odnos Sveta s širšo romsko skupnostjo?

Ocenjujem, da informacije, ki mi jih dobimo, da Romi kot celota, romska skupnost, večkrat vedo za Urad za narodnosti kot za Svet romske skupnosti in to je v bistvu naloga Sveta, da se ljudem približa. Težava je v tem, da mnogim niti še ni bilo povedano, kakšne možnosti ima Svet, ker Svet bi lahko opravljal določene tendence namesto Urada, kot krovna organizacija. Zaenkrat mi veliko teh stvari še počnemo, lahko bi pa skupaj s Svetom delovali, interviral na določene organe, kar bi bilo pozitivno sodelovanje. Dejstvo je, da je Svet premalo poznan Romom. Nenehno opozarjam pojdite k njim, pogovarjate se z njimi, delno se to počne, delno pa žal ne.

10. Ali delovanje sveta na določen del romske skupnosti vpliva privilegirano oz. zapostavljeno?

Kot sem že prej omenil, je ta skupnost zelo specifična. To so bile velike družine in v zgodovinskem procesu preseljevanja, spajanje teh različnih velikih skupin, je lahko pripeljalo do sporov ali celo do odprtosti. S tem prihaja do nesprejemanja nekih prišlekov, v smislu, kaj nam bodo zdaj oni govorili, če pa niso »naši«, kar zelo radi uporabljajo, s čimer se srečuje tudi večinsko prebivalstvo. Potrebno je gledati širše, zgodovinsko gledano imamo tako tudi razlog, zakaj npr. prekmurski in dolenski Romi medseboj težko komunicirajo, to so posamezne skupnosti, če tako pogledamo. Zakonodajalec je moral to poenotiti kot romsko skupnost v celoti.

11. Ali vam je poznano na kakšen način se svet trudi za ohranjanje romske kulture in tradicije?

Nisva naštel veliko nalog, ki jih je Svet uspešno zaključil, ker je bilo ogromno notranjih težav in se Svet preveč ukvarja sam s seboj. Dejstvo je, da je Zveza Romov Slovenije vodilna sila na tem področju, s svojimi društvi. Pri opredelovanju nalog Svetu so bile povzete tiste, ki bi jih lahko eventuelno opravljali, kot izhodišča,

čeprav Svet bi moral v glavnini opravljati pravno formalne zadeve, če pa vse to počneš pa seveda ustvarjaš in širiš identiteto neke skupnosti.

12. Bi še kaj dodali?

Svet se bo po po strukturi v bodoče zagotovo spreminjal in da bo po vsej verjetnosti doživel, kar je zakonodajalec predvidel kot izhodišča, kar pomeni da bo resno predstavništvo na državni ravni, z neki težo, kar lahko dosežejo z aktivno participacijo in seveda notranjo konsolidacijo. Če bi moral sedaj oceniti svet, bi jim dal oceno -2. Motiv morajo najti sami, pomagamo jim, lahko nastane to organizacija, kot si jo je zakonodajalec zamislil, sem optimisti. V letih, od pet do deset let bi lahko romska skupnost funkcionirala na istem nivoju kot madžarska in italijanska skupnost in po potencialu, ker so to ljudje z izrednimi idejami in potencialom, bi lahko omenjeni narodnosti celo prehiteli.

PRILOGA C: Intervju ga. Janja Rošer

31. maj 2012

1. Katere dosežke Sveta romske skupnosti Republike Slovenije (v nadaljevanju Svet) bi izpostavili?

O dosežkih sveta v preteklih letih nisem pristojna podati oceno, saj sem predsednica sveta postala komaj februarja 2012. Predlagam da o tem povprašate bivše predsednike.

2. S katerimi aktivnostmi se Svet trenutno ukvarja?

Svet se trenutno ukvarja z reševanjem romske problematike na različnih področjih (najbolj aktualne so nedolgo nazaj bile reševanje problema Strojanovih, nova socialna zakonodaja in reševanje problema romskega naselja Loke v Leskovcu pri Krškem). Prav tako svet pripravlja javni razpis za sofinanciranje delovanja romskih društev v Sloveniji. Potekajo pa tudi seje sveta, seje stalnih delovnih teles pri svetu

(Komisija za poslovni in kadrovska vprašanja, Odbor za ohranitev identitete, jezika in kulture romske skupnosti) ter različni sestanki na državnih in lokalnih inštitucijah.

3. *Katere naloge si zastavljate kot prioritete v svojem mandatu?*

Svet mora začeti izpolnjevati nalogo, ki mu je določena v Zakonu o romski skupnosti in sicer predstavljati interese Romov v razmerju do državnih organov, se pravi opozarjati državne organe na določene probleme in težave s katerimi se sooča romska skupnost v Sloveniji ter pritiskati na njih, da se dejansko začnejo težave reševati.

Prioritetne naloge sveta v tem mandatu (ki se konča oktobra 2012) so med drugim tudi naslednje aktivnosti:

- Izobraževanje članov Sveta romske skupnosti RS
- Tematska razprava – uresničevanja Nacionalnega programa ukrepov za Rome in podrobnih programov
- Okrogla miza na temo Romski aktivizem in njegov razvoj v Sloveniji

Do oktobra je potrebno izvesti vsaj 3 redne seje + kakšna izredna, če se bo pojavila potreba za to.

Novosti, katere bom uvedla oz. jih že uvajam in bodo pripomogle k boljšemu delovanju sveta so naslednje:

- Sprotno informiranje članov Sveta o tekočih aktivnostih
- Aktiviranje delovanja t.i. malih ministrov oz. članov sveta, katere je svet imenoval da bodo delovali na določenih področjih (šolstvo, sociala, okolje in prostor itd...)
- Ustvariti postavko za pomoč romskim družinam pri življenjsko pomembnih stvareh
- Vsaj 2-krat na leto vabiti na sestanke Sveta romske skupnosti tudi ostale romske organizacije, ki nimajo člana v Svetu
- Koordinacije članov Vladne komisije za izboljšanje položaja romske skupnosti v Sloveniji pred sestanki, zaradi večjega učinka na samem sestanku

4. *Ali ocenjujete trenutno sestavo Sveta kot enakopravno zastopanje vseh slovenskih Romov?*

Ko se je leta 2007 sprejel Zakon o romski skupnosti v RS je po mojem mnenju takratna Vlada z razlogom uredila sestavo sveta kot takšno, se pravi 14 predstavnikov Zveze Romov Slovenije in 7 predstavnikov romskih svetnikov (ki se izvolijo med sabo). Pred sprejetjem zakona in ustanovitvijo sveta je bila Zveza Romov Slovenije (ZRS) edina sogovornica države glede romske tematike v Sloveniji. ZRS ima trenutno vključenih 24 romskih društev iz različnih delov Slovenije, tako da menim da je zastopanje slovenskih Romov enakopravno. O sestavi sveta je bilo že veliko predebatiranega, prav tako je svet pripravil javno razpravo o spremembi Zakona o romski skupnosti (predvsem 10. Člena).

Moje mnenje je, da je treba vključevati tudi Rome iz novonastalih romskih organizacij in da morajo imeti vsi možnost participacije. Vendar se ne strinjam s tem, da bi z vsako novonastalo organizacijo spreminjali zakon zaradi članstva v svetu, ker potem svet ne bo počel drugega kot spreminjal zakone in bo še bolj stagniral kot v preteklosti. Vedno se bo našla kakšna romska organizacija ali posameznik, kateri bo vzpodbujal spremembo zakona predvsem zaradi lastne koristi.

Mnenja sem, da je potrebo svet aktivirati. Romska skupnost v večini ne pozna Sveta romske skupnosti, še manj Zakon o romski skupnosti. Potrebno je delati na prepoznavnosti Sveta ter izkoristiti Zakon o romski skupnosti v korist celotne romske populacije v Sloveniji.

5. *Ali menite, da bi spremembe pri sestavi Sveta vplivale na uspešnost njegovega delovanja? Če ja, kakšne spremembe bi bilo potrebno uvesti (znana je tudi pobuda o neposrednih volitvah članov Sveta)?*

Ali bi spremembe sestave sveta vplivale na uspešnost njegovega delovanja ne vem. Potrebno bi bilo te spremembe uvesti in čez določen čas bi se videli rezultati. Pobudo o neposrednih volitvah članov Sveta ne podpiram (ta pobuda se nanaša na to, da bi romski svetniki, ki so izvoljeni na lokalni ravni bili avtomatsko tudi člani sveta- moje mnenje je, da ker so izvoljeni na lokalni ravni, naj se njihovo delo nanaša tudi na lokalno raven).

6. *Kaj menite, da ovira komunikacijo oziroma povzroča največ trenj med člani Sveta? Znano je, da se 4 člani Sveta sej ne udeležujejo, kar želite spremeniti. Na kakšen način bi lahko zagotovili večjo enotnost med člani?*

Ljudje smo različni z različnimi karakterji, kakor tudi člani Sveta so med sabo različni in ne govorijo vsi skupnega jezika. Če pogledamo občinske svete ali naš parlament, se tudi različne poslanske skupine med sabo ne razumejo in povzročajo trenja-takšna je pač politika.

Res je, da se 4 člani Sveta sej ne udeležujejo. Sama sem zaprosila za pravno mnenje kakšne možnosti ima svet glede sankcioniranja teh članov. Preden bo pa konkretno prišlo do kakšnih sankcij pa nameravam sklicati sestanek s temi člani ter jih še enkrat pozvati k udeležbi sej in tudi prevzemanju odgovornosti.

Večjo enotnost je mogoče zagotoviti tako, da ima vsak pravico do mnenj in predlogov in da na koncu pridemo do skupnih rešitev in zaključkov s katerimi se vsi strinjamo in ki so kar je najpomembnejše v dobrobit romske skupnosti.

7. *Na kakšen način poteka sodelovanje Sveta z drugimi javnopolitičnimi igralci? Sodelovanje poteka predvsem preko različnih sestankov.*

8. *Kako bi ocenili uspešnost sodelovanja Sveta z drugimi organi?*

Sodelovanje sveta z drugimi organi bi ocenila kot uspešno, saj je svet vedno pripravljen sodelovati, se pogovarjati ter reševati različne situacije.

9. *Ali Svet sodeluje pri projektih, ki jih vodijo drugi organi oz. posamezniki?*

Svet ne more sodelovati pri nobenih projektih niti jih izvajati, saj nima takšne funkcije, svet je politična organizacija. Je pa svet tisti, ki lahko kakšen projekt, kateri se nam zdi pomemben za romsko skupnost, podpre preko različnih podpornih pisem in podobno.

10. *Kakšen je odnos Sveta z romsko skupnostjo?*

Odnos sveta z romsko skupnostjo je vedno boljši. Na začetku delovanja sveta so se pojavljale težave, saj romska skupnost ni poznala te organizacije niti njenih nalog. Sedaj se to počasi spreminja in je odnos vedno boljši.

11. *Na kakšen način Svet obvešča in vključuje romsko skupnost v svoje aktivnosti?*

Svet obvešča romsko skupnost o svojih aktivnostih predvsem preko različnih medijev.

12. *Ali Svet spodbuja Rome k participaciji na socialnem in političnem področju?*

Seveda spodbuja. Primer: razpis za romska društva, ki ga izvaja svet- društva, ki imajo v svojem programu participacijo na socialnem in političnem področju dobijo dodatne točke.

13. *Ali delovanje Sveta na določen del romske skupnosti vpliva privilegirano oziroma zapostavljeno?*

Tega vprašanja ne razumem.

14. *Kakšni so vaši predlogi za zagotavljanje večjega zaupanja romske skupnosti v Svet?*

Predlogi za večje zaupanje romske skupnosti v svet so naslednji:

Svet mora doseči cilje ki si jih je zadal, opravljati naloge, ki jih ima določene v poslovniku ter navsezadnje pokazati neke rezultati. Romska skupnost mora videti, da je svet aktiven in dela v dobrobit celotne romske skupnosti- tako se bo tudi zaupanje v svet povečalo.